

amatérská scéna

ČÍSLO 8
SRPEN 1964

OCHOTNICKÉ DIVADLO
ROČNÍK X

AMATÉRSKÁ SCÉNA
ROČNÍK I

Kabaret PF

Na scéně FILOSOFOV a ŠAŠEK; jednají způsobem kterýchkoliv lidových komiků

Na titulním snímku kolektiv Y „Armádní studio při Severočeském loutkovém divadle v Liberci“ v nejúspěšnějším pořadu VII. Šrámkova Písku Encyklopedické heslo: XX. století; foto Šlapák.

V dnešním čísle Amatérské scény: dokončujeme anketu 77 — mladí lidé odpovídají na otázku, proč pracují (nepracují) v amatérském souboru; dáváme příspěvek k hodnocení nejvýznamnějších akcí v oboru tzv. malých jevištních forem včetně Šrámkova Písku; informujeme, jak bude vypadat 34. Jiráskův Hronov.

amatérská scéna

ČÍSLO 8 / 1964

Z OBSAHU

Ze tří notesů	2
Jaroslav Šindelář: K letošnímu Hronovu	6
Pavel Grym: Absurdní drama potřeby	7
Milan Obst: Tři zkušenosti z amatér. antidiadla	8
Jaroslav Vedral: Hrajeme si na Písku	9
Pavel Bošek: Festival amatérů Na zábradlí	14
MEZINÁRODNÍ ANKETA	16
Festivaly na pokračování	20

F: Co říkáte, šašku?
 Š: Na říkání jste tady vy, filosofo.
 F: Když mě nic moudrého nenapadá...
 Š: To nejste moudrý filosof.
 F: Ale vám taky nějak není do smíchu...
 Š: He he he.
 F: To nejste dobrý šašek.
 Š: Vidíte, jak je dobré poznávat lidi. Teprve pak poznáte sama sebe.
 F: Zatím jsme poznali jeden druhého.
 Š: To je tak zvaná konstruktivní kritika. (Smějí se, až se za břicha popadají; přichází Lepič plakátů)
 L: Pardon... (Rozhlédne se) Co víte o plakátovací ploše?
 F: No, jak se to vezme. Je to plot. Často.
 L: Dost! Co vy víte o plakátovací ploše?
 Š: Nic.
 L: Taký nic. Tak kdo o ní má něco vědět? Já snad? Mám pravdu. Já. Jenže já mám zase blbej ferman. Tady měla být plakátovací plocha, a já vidím jen dva šašky...
 F: Já bych se ozval. Já jsem filosof.
 L: Co?
 F: Filosof.
 L: Šašku!
 Š: Krásný diskusní typ. Nepřesvědčíš, nepřesvědčíš a nepřesvědčíš.
 L: Mne nemusí nikdo přesvědčovat. Já už jsem přesvědčen.
 Š: Vidíme; máte odpovědné místo.
 L: A vy myslíte, že ne?... Vy filosofe...
 Š: Šašku!
 L: Nenadávejte, člověče, nebo vás polepím.
 Š: No já jenom, že já jsem šašek.
 L: No to vím, a co...?
 Š: Tak proč říkáte filosofo?
 L: Vždyť jste říkal, že jste filosof.

Ukázka z Kabaretu ostravského Divadélka Pod okapem, účastníka festivalu amatérských souborů v Divadle Na zábradlí a letošního Šrámkova Písku. Celý Kabaret vyjde v některém z podzimních čísel našeho druhého časopisu Repertoár malé scény.

Š: On jo, ale já ne.
 L: Vy jste šašek; sám jste to teď řekl. Tady ten druhý šašek mi to do-svědčí. A vůbec — nepřekázejte.
 F: Co tady budete dělat?
 L: Lepit plakáty.
 Š: A kam?
 L: Na plakátovací plochu.
 F: Vždyť tady žádná není.
 L: Co mně je po tom, já mám svůj příkaz a budu lepit tady.
 Š: Tady není, třeba bude někde dál.
 F: Jděte se přeci po ní podívat.
 L: Ani mě nenapadne. Mám příkaz. Jestli to chcete vidět, mám to písemně, se štemplem.
 Š (k L): My jsme z... (šeptá mu do ucha)... a dáváme vám příkaz — úplně opačně, než se kterým jste přišel.
 L: Jo, ale potřebuju to písemně.
 F: To byste si to nepamatoval?
 L: Za a: nejsem za to placený; a za b: co kdyby...
 Š: Prosím...
 L: Eště štempl.
 F: Stačí podpisy, máme postavení.
 L: Bez štemplu nejdu.
 Š: Prosím...
 L: S pánem, souzi... (Odchází)
 F: Na shledanou, Čechu! — A teď mně řekněte, šašku, jak máme najít šťastného člověka, když nikdo nedal příkaz k tomu, aby byli lidé šťastní...
 Š: Filosofo, tvůj nápad je ohromný. Vylepíme plakáty, naděláme hesla, všichni budou šťastní.
 F: Na vědomost se dává, že od této chvíle musejí být všichni občané našeho městečka šťastní. Budou konány prohlídky domovního štěstí. Kdo nebude šťasten, bude nešťasten.
 Š: Všichni budou šťastní! To bude šašků... A proto: malá lidová slavnost! (Fanfára; jeviště se zaplní jásajícími davem)

Autoři Kabaretu PF Pavel Veselý a Luděk Nekuda na snímku Karla Mince

Z. Majvaldová a M. Šajdková v Kabaretu PF ostravského Divadélka Pod okapem; foto J. Pražák

PROGRAM 34. JIRÁSKOVA HRONOVA, ÚSTŘEDNÍ PŘEHLÍDKY STMP V OBORU AMATÉRSKÉHO DIVADLA 16. — 20. SRPNA 1964

16. srpna — neděle

14.30 před divadlem slavnostní zahájení 34. Jiráskova Hronova

15.30 a 19.30 Jiráskovo divadlo
Stálá divadelní ochotnická scéna
Zvolen,
divadelní soubor Ludovíta Štúra:
Igor Rusnák, Líšky, dobrá noc

17. srpna — pondělí

15.30 a 19.30 Jiráskovo divadlo
Divadelní soubor při Městské osvětové
besedě Louny:

Vladimír Majakovskij, Sprcha

15.30 a 19.30 divadelní sál Slavie
Divadelní soubor Julia Zeyera při PKO
České Budějovice:
Václav Havel, Zahradní slavnost

18. srpna — úterý

15 a 19 Jiráskovo divadlo
Ochotnické studio při divadle
O. Stibora a ODO Olomouc:

M. Twain — V. Renč: Tom Sawyer
od řeky Mississippi

21.30 Jiráskovo divadlo

Filmové představení (Romeo a Julie,
Richard III., Shakespearovské mono-
logy)

19. srpna — středa

15.30 a 19.30 Jiráskovo divadlo
Divadelní soubor TJ Dynamo Stránčice
Večer americké poezie a dramatu
(Masters: Spoonriverská antologie,
Nash: Hrst ohně)

20. srpna — čtvrtek

15 a 19 Jiráskovo divadlo
Divadelní studio J. Skřivana
při kult. středisku B. Václavka, Brno:
W. Shakespeare, Večer tříkrálový

21.30 Jiráskovo divadlo

Slavnostní zakončení
34. Jiráskova Hronova

térském divadelnictví odlišná od naší současné situace, když Jiří Frejka konstatuje: „Zdá se mi, že studenti se dostali ve svém průměru do nebezpečné blízkosti ochotnických spolků. Nechci pochybovat o užitečnosti běžných ochotníků, ale tolik je jisto, že studentstvo tím opouští své průbojné a vůdcovské postavení. Je to ono, které má vést, nemá se dát vláčet běžnou machou. Má ukazovat cestu, má užít nových pracovních tvůrčích metod, vybojovávat nové hodnoty.“

Možná, že v úvahách o možnosti ustavování amatérských uměleckých svazů v současné chvíli může však pomoci další názor Jiřího Frejky: „... je potřebí koncentrovat dosavadní práci, dát jí určitá pojítka umělecká i organizační, aby byl vytvořen souvislý řetěz cílevědomé práce.“ Pozor, ani další citát nenahrává těm, co se bojí starobylého spolkaření: „Je potřebí se vytrhnout z dramaturgického i reprodukčního diletantství běžných ochotníků, kteří jen napodobují staré hodnoty, aniž by je tvořili a jsou duchovně stále na úrovni Tylovskeho divadla. Ano, studentské divadlo musí být amatérské, ale musí být podporováno profesionálními znalostmi a profesionální tvorbou.“ Vítá-li tedy Frejka tehdy zakládané Divadelní studentské ústředí, vidí v něm možnost, aby se stalo zároveň profesionální zkušeností a vážného umění i prostředníkem mezi profesionálními a amatérským uměním.

Frejka předpokládá, že Ústředí bude neustále umělecky „au fait“, že všechny složky budou udržovány ve středu uměleckého zájmu a u tvůrčích uměleckých hodnot. Nedělá si iluze: „jednotlivá jeví se nebudou přinášet snad nějak zcela vyzrálá umělecká díla, ale budou to jistě díla vědomá svého cíle a svého poslání.“

Výlučné postavení studentstva v našem amatérském divadelnictví by bylo asi těžké křísit. Ale mladí se svou opravdovostí a vážností umělecké práce hlásí vážně ke slovu. Co si tak vzít poučení o vytvoření souvislého řetězu cílevědomé práce a v tomto bodě se vrátit za Frejkovými myšlenkami do roku 1930 a tvůrčím způsobem na ně navázat?

Brožurku č. 54 H 15099 si vypůjčil a za dvě upomínky 6,— Kčs rád zaplatil

JIRÍ VALENTA

54 H 15099

Pod tímto složitým číslem je uchována v univerzitní knihovně v Praze docela tenounká, šestnáctistránková brožurka. Vyšla v roce 1930 nákladem Svazu čs. studentstva a jmenuje se Ideový a pracovní program Divadelního studentského ústředí v Praze. Bezpochyby byste v ní listovali se zaujetím. Je uvedena článkem režiséra Jiřího Frejky. Rozvažuje v něm o mládí v divadle, lépe řečeno o poslání studentského mládí v amatérském divadelnictví. „Kasta mladých je v tomto

směru (jako záruka budování hodnot a ochraňování hodnot) obdivuhodná. Má opravdovou tvůrčí energii. Nemají ještě pohled zcela zastřen užítkovými hledisky (proti jichž zdravému provádění ostatně nemluví), dovede se opravdu přiblížit a nadchnout hodnotami. Mladí mají výjimečné postavení v umění. Jsou takovou ochrannou společenskou kastou, která vybojovává a rozvíjí tvůrčí hodnoty.“

Situace třicátých let byla zřejmě v ama-

ZLATÁ PRO KLADIVADLO

Předání daru Kladivadlu; tato milá pozornost pronásledovala soubor po celý deseti-
denní zájezd

VI. dělnický festival NDR — Arbeiter-festspiele — patří každoročně k nejvýznamnějším kulturním událostem Německé demokratické republiky. Na letošním festivalu, který vyvrcholil v krajském městě Geße, vystupovala řada amatérských i profesionálních souborů za účasti hostů z SSSR, Polska, Maďarska a Československa. Naše amatérské soubory malých jevištních forem zastupovalo kadaňské Kladivadlo s doplněným a znovu nastudovaným pořadem Pavla Fialy a Bohumíra Vaňouse O myšlivedech. Účast Kladivadla na VI. dělnickém festivalu byla korunována úspěchem. Představenstvo Ústřední odborové rady NDR rozhodlo udělit Kladivadlu nejvyšší ocenění festivalu — zlatou medaili.

Před odjezdem Kadaňských do NDR bylo hodně pochyb a semtam i kroucení hlavou. Ostatně tyto projevy „sympatií“ jdou se souborem ruku v ruce od doby, kdy Kladivadlo spatřilo světlo světa. I tak ve Vojtanově, především díky pochopení pracovníků

Le

Le!

nošení

Kdybych byl Jaroslav Dewetter, vytěžil bych z toho určitě nejméně třísloupcovou kurzívu. Začal bych tím, co Vítězslavu Vejražkovi přinesli k večeri, pak bych vylíčil, jak jsme spolu jeli z Brandýsa do Prahy, což by skýtalo možnost rozepsat se o jeho vozu i řidičském umění — a pak bych psal hlavně o sobě. Inu, Dewetter nejsem a už asi nebudu; omezím se tudíž na stručnou glosu.

V Brandýse-St. Boleslavi jubilovali. A protože stoleté výročí českého ochotnického divadla stojí za to, trvaly oslavy celý měsíc: jejich součástí bylo několik kulturních večerů, čilou divadelní činnost připomněla jednak hezká výstava a zvláště pak útlá, ale hezky vybavená knížka, kterou vydal ZK Brandýských strojůren a sléváren spolu s brandýsko-boleslavským muzeem a v níž V. Loyda s F. Tomíškem zachytili slovem i obrazem celou tu stoletou historii.

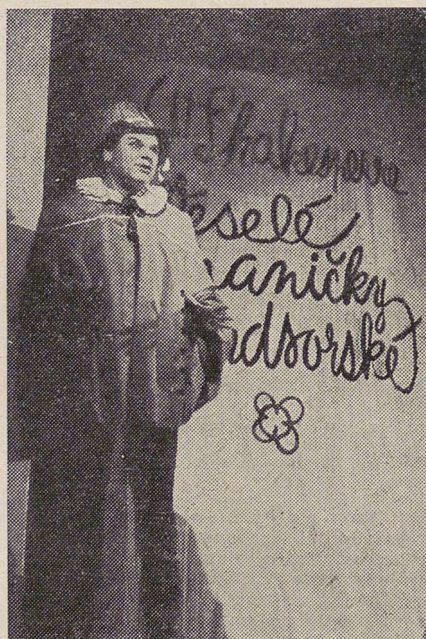
Jenže jaké by to bylo ochotnické jubileum bez divadelního představení... V Brandýse—Boleslavi — protože jsou tu dva soubory — se hrála

hned dvě: jeden soubor Naše furianty a druhý — Veselé paničky windsorské se zasl. um. V. Vejražkou j. h. v roli Vodičky.

Přestože V. Vejražka hovořil o spolupráci se souborem pochvalně, přestože ocenil velké úsilí všech, kteří se na inscenaci podíleli, nemohu nevyslovit svůj upřímný názor, že to přes veškerou snahu nebylo představení dobré, a zároveň pevné přesvědčení, že by určitě muselo být lepší, kdyby se k němu aspoň pro tuto příležitost spojily síly obou souborů. Což rozhodně stálo za to — jak s ohledem na význam jubilea (i Shakespearova), tak s ohledem na hostování předního člena činohry Národního divadla.

*

Dekorátér přivezl vlastním vozem a sám upevnil (tak, že to drželo) 80 m černého horizontu na jeviště, a to zcela zdarma a ve volném čase. Tento dobrý skutek učinil jen proto, aby mohl vystoupit amatérský soubor. Ne-

Zasl. um. V. Vejražka v roli pana Vodičky v brandýské inscenaci Veselých paniček windsorských; foto Voděra

K povinnostem vedoucího výpravy Ladislava Deyla patřilo večer co večer poděkovat za vřelý přijetí

Pavel Fiala udílí poslední rady před vystoupením

ÚRO, překročila naše výprava 17. června t. r. hranice. V autobuse se hovořilo prapodivnou němčinou, věty byly stále opakovány, pracovalo se totiž na roli. Odjížděli mladí, kteří se němčinu ve školách neučili, a proto s nesmírnou trpělivostí opakovali příslušné části německého překladu Myšilidi, který vyšel z pera Jana Martince. Všem bylo jasné, že srozumitelnost je zejména v zahraničí jednou ze základních podmínek účinného dopadu umělec-

kého díla. Báječné přivítání a všestranná péče hostitelů posílila ve všech sebedůvěru. Přesto na první vystoupení v malém městečku Ziegenrücku nastupovali Kladivadláci s pocity více než smíšenými, které zmizely s poslední oponou. Výsledek se dostavil. Kritik deníku Volkswacht píše: „Počínali jste si velkolepě. Rozuměli jsme vám a co jste nám nemohli říci v naší řeči, tomu jsme porozuměli z mimiky. Byli jsme všichni mocně

povzbuzeni k přemýšlení, avšak nepocitovali jsme to jako zatížení; naopak, vaši hru, ve které se projevilo tolik životních pravd a životních moudrostí, jsme rádi sledovali. Také se nám líbil celý způsob, kterým jste program předváděli.“

Tak tedy začal zájezd Kladivadla do NDR a tak skončilo jeho první festivalové vystoupení. Odborná kritika i obecnost přijalo s nadšením zejména skutečnost, že téměř celý pořad byl

→

Ze

drů

notesu

lekejte se. Stalo se při zájezdu Kladivadla do NDR.

★

Na jednom semináři mi položil jeden z účastníků otázku, kdo že řídí amatérské hnutí malých forem. Těžko říct. Některé přehlídky, které pořádá ČSM, zajišťuje takřka bez jeho účasti příslušné osvětové zařízení. Ústřední poradní sbor pro malé jevištní formy, který neexistuje, supluje kolektiv dobrovolníků, kteří se scházejí na půdě ROH. A tak to jde krok za krokem a rok za rokem. Soubory trvají, zanikají. Dokonce každoročně si někdo vzpomene, že vloni byla STMP, tak proč to letos nezopakovat. Ale ptát se docela otevřeně na řízení amatérského hnutí — to je předčasná otázka. Až to budeme vědět, určitě vám to oznámíme.

★

K dotazům čtenářů, proč se Ústřední poradní sbor pro divadlo nazývá *ústředním*, když nemá žádné oficiální vazby na poradní sbory krajské, tím

méně pak okresní, poznamenáváme, že se tak nazývá proto, poněvadž má *radit Ústřednímu domu LUT*. K námitce čtenářů, že by se v tom případě neměl poradní sbor nazývat *ústředním*, poznamenáváme, že námitku pokládáme za plně oprávněnou. Přesnější název by zněl: poradní sbor divadelního oddělení Ústředního domu lidové umělecké tvorivosti; jednoduší zkratka PSDOÚDLUT.

★

Krajská přehlídka Jihomoravského kraje v Kroměříži měla zajímavě složený program (dětské soubory, umělecký přednes, divadlo poezie, kabaretní hry, divadlo) a relativně velmi dobrou uměleckou úroveň. V oboru divadla si vedle brněnských Skřivanů uvádějících Shakespearův Večer tříkrálový zaslouží pochvalné zmínky domácí soubor ZK Pal-Magneton, který se zařadil mezi nejlepší amatérské interprety populární satirické komedie Drak je drak zvláště překvapivou pěveckou vyspělostí celého kolektivu a hereckým citem pro její styl. Předsta-

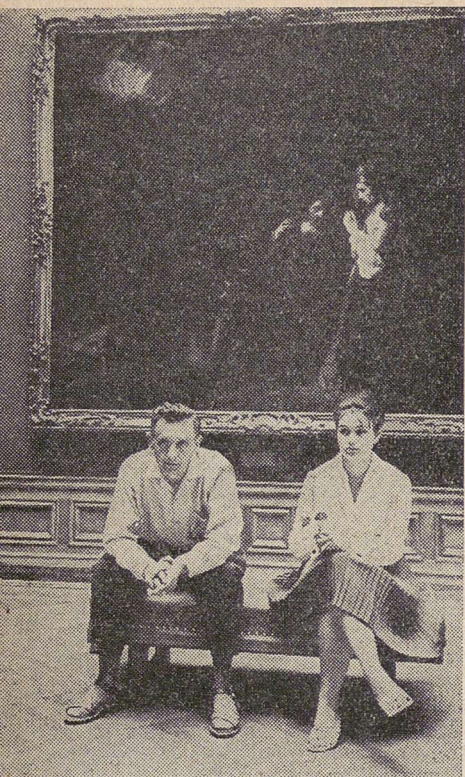
vení se silným nábojem občanského patosu prokázalo, že delší krize slavného souboru je překonána. Z divadel poezie mne nejvíce zaujala břeclavská Proměna svým Setkáním s Vladimírem Majakovským, protože dokázala sblížit s Majakovským méně známým i až překvapivě aktuálním.

Ale přes všechny tyto i další klady se nerozjížděli ochotníci domů spokojeni a dlouho si na aktivu lámali hlavu, proč vlastně. Já myslím proto, že pohostinná Kroměříž nenašla vhodné prostory ani pro přehlídková vystoupení, ani pro ochotnická setkání. Nebylo kam jít, kde si popovídat se známými o představeních a jiných problémech, pobavit se... Že na tom nezáleží? Ale ano. Bez tohoto koření chutná každá festivalová omáčka jako cibulová a ochotnická setkání a z nich logicky vyplývající přátelské svazky nejsou tak malou hodnotou, aby se nad ní dalo mávnout rukou.

Ze svých notesů vybrali:

JAROSLAV VEDRAL — PAVEL BOŠEK — JIŘÍ BENEŠ

ZLATÁ PRO KLADIVADLO

Soubor se ke konci svého zájezdu dostal k návštěvě drážďanské Národní galerie

předváděn německy. Po každém vystoupení se členové souboru učili další pasáže německy, takže na ukončení festivalu v Geře byl program předveden (kromě písní a několika drobností, které vysvětloval Martincův komentář) německy. Předání zlaté medaile se zúčastnil i československý kulturní atašé v Berlíně Kudrna a delegát naší Ústřední rady odborů, herec DČA Vlastimil Fišar. Stejně jako oni nešetili slovy obdivu nad talentovanou tvorbou Fialy a Vaňouse i nad moderními inscenačními postupy německých odborníků. Velmi často jsme museli vysvětlovat, že jde skutečně o amatérský soubor. Ukázky z programu vysílal vzápětí berlínský rozhlas. Stejný ohlas měla i ostatní představení, která v divadlech i klubech pracujících na svém desetidenním zájezdu po NDR Kladivadlo předvedlo. Satiricky odvážný, vkusný a myšlenkově bohatý pořad našel své diváky i v zahraničí. Úspěch byl o to cennější, že podobný žánr je v NDR víc než ojedinelý.

Dejme slovo divákům z Německé spolkové republiky: „Byli bychom hodně zmeškali, kdybychom nebyli navštívili dnes večer toto představení. Co ukázali českoslovenští lidoví umělci bylo opravdu velkolepé. Celý průběh byl zcela harmonický, vše bylo přesně spojeno, i scéna výtečně vyhovovala.“ (Volkswacht 22. 6. 1964.)

Členové celé výpravy viděli hodně zajímavého. Volný čas byl dobře organizován, zejména díky obětavosti a starostlivosti Rolfa Dahla, který výpravu od našich hranic k našim hranicím doprovázel. Nelze opomenout ani práci vedoucího výpravy L. Deyla a tlumočníka J. Najmana, kteří se s Kladivadlem v průběhu zájezdu sžili. Celá výprava důstojně reprezentovala naši uměleckou tvořivost.

Kladivadlo se vrací ze své první zahraniční cesty. Členové souboru se vracejí ke své práci. Úkol splnili na výbornou. Talent a píle jim otevřely cestu. Jak po ní půjdou, záleží na nich. Vlastně i na nich. PAVEL BOŠEK

Lidové slavnosti vyvrcholily v parku v Geře. Byla to kromě jiných radovánek i příroda pokrytá kouřem z rozpálených roštů; a za tím kouřem zpívali Pražští učitelé

• Okresní divadelní přehlídka se konala v červnu v Postřelmově za účasti tří souborů. Jenom kolektiv SZK Šumperk přijel s premiérou veselohry Iv. Bukovčana „Hledání v oblacích“. Jesenická scéna P. Bezruč s „Božskou komedií“ a kroužek ZV ROH Mléčné výživy ze Zábřehu s Karvašovou „Jizvou“ uvedly inscenace již hrané. Obesílat takto přehlídky znamená ubíjet poslední špetku zájmu o besednictva a festivaly profanovat. Nedostatečná propagace a špatná organizace se odrazily v návštěvě, takže se vnučuje otázka, nešlo-li pořadatelům jen o čárku v hlášení. Necelých 50 diváků v hledišti pro desetkrát tolik lidí se od Šumper-

ských dočkalo průměrného provedení hry, jejíž dramaturgická volba je po mém soudu omylem. I při nedostatku dobrých veseloher máme díla daleko lepší. Smát se hloupé manželce nebo nejapnostem postav mluvících pod vlivem alkoholu, znamenalo by vracet se k pavlačovému humoru a oživovat již překonanou operetní naivitu. Hra obsahuje některé vtipné slovní hříčky, komediální dialogy a humorné scénky, ale to zdaleka nevyváží povrchní zpracování banálního děje. Nepropadla-li hra úplně, lze za to vděčit dobrým hereckým výkonům. Požadovat spádnější tempo, které by hře snad pomohlo, by znamenalo předpokládat u ama-

térů konverzační techniku, kterou nemá ani mnohdy ani profesionální herci. Je škoda, že talentovaný soubor investoval tolik práce a energie do díla, jehož inscenace není úměrná námaze.

P. LENDA

• Nakladatelství Orbis vydalo v edici malých forem knihu ZAČALO TO REDUTOU, kterou sestavila Iva Hercíková. Ukázky z repertoáru našich profesionálních malých divadel, zejména z doby jejich začátků, jsou doplněny odbornými studiemi A. Urbanové, R. Pytlíka, Z. Hejdy, Z. Heřmana, I. Vyskočila a J. Císáře.

PROČ TO DĚLÁM?

Jaroslav Maier — 28
režisér a herec
pražského divadélka RADAR

Protože jsem se nedostal na DAMU, tak to dělám alespoň takhle. Začal jsem v Divadélku do kapsy, ale nevyhovoval mně jejich repertoár, byl už moc starý. Snad to v novém souboru půjde lepší. No a co dál, pochopitelně bych se na DAMU chtěl dostat.

Inž. Zdeněk Fait, 29
trombonista a komponista,
vedoucí skupiny divadla Katakomby;
25 let.

Předně: chci si zahrát. A potom: v divadle, kde hudba musí být funkční, je jiná atmosféra. Baví mne, když se musím natolik exponovat, abych muzikou dotáhl to, co herci mnohdy zahodí. A hlavně: parta, „to něco ve vzduchu kolem jeviště“ a radost z toho, když se věc lidem líbí. Jen tak mimochodem: Nepotřebujete dříví? Polínka, klacky a tak? Máme jich pod nohama metrů!

Jiří Císař, 20 let 30

Protože jsou tu kamarádi, protože mne to baví, protože mám co dělat, protože mne někdo poslouchá, když veřejně říkám svůj názor, a vůbec protože... protože mně to zkrátka baví. Stačí?

Karel Pospíšil, 21 let 31

To není fér otázka. Víte co? Zkuste to sami a já se vás pak zeptám, jo?

Wladyslaw Karbowicz, 32
režisér
polského studentského divadla STEP

Proč to děláme? Většinou se na to odpovídá frází, která je v tomto případě velice pravdivá. Jdeme na jeviště proto, že máme doopravdy co říci. A dokud máme co říci, přijde i obecnost. A pochopitelně je zájem i u ostatních, kteří také mají co říci. Škarohlídi tvrdí, že teď studentská divadla nemají co říci. Myslím, že se mýlí, protože, kdyby to byla pravda, tak bychom neměli plné sály.

Vlado Toóth, 23 rokov, 33
súbor NAPRED, Poprad

Mám rád javisko, prirástlo mi k srdcu a vonkoncom to nie len túžba ukázať a ukazovať sa publiku. Mám rád všetko, čo je pekné a všetko, čo ľudom urobí dobre. Či už je to dráma, satira, alebo veselohra, každý z divadelných žánrov musí dať niečo tomu, kto to prevádza, ale aj tomu, kto to konzumuje. A na dosiahnutie toho — zisťujem — musí sa človek dať celý a so všetkým, čo v sebe má.

Anna Mikolajová, 21 rokov, 34
súbor NAPRED, Poprad

Mám rada úlohy, kde môžem hrať seba, alebo lepšie — postavy, ktorým dobre porozumiem, a ktoré v mojom prevedení sú presvedčivé. Rada recitujem a môžem povedať, že stretnutie s ostatnými členmi súboru a čas, ktorý strávim na zkúškách, vždy využijeme tak, že sme s tým všetci spokojní.

Miroslav Pacák, 17 rokov, 35
SVVŠ Poprad

Verše a divadelné hry sa mi páčili už od malička. Podávať, servírovať myšlienky veľkých ľudí ľuďom v hladisku je asi to najkrajšie, čo môže mladý človek robiť. Viem, musí to byť dobré, vkusné a priateľné. Som mladý a rád sa učím od starších, skúsených.

Eva Bertanová, 36
DS A. Sládkoviča —
PKO Banská Bystrica

Do súboru ma priviedol inzerát v miestnom časopise. Chcela som si trochu vyzkúšať svoje herecké schopnosti. Baví ma, byť aspoň na krátky čas na javisku mou osobou a prihovárať sa naraz mnohým ľuďom. Chcela a priala bysom si režisérov, ktorí si vedia udržať kázeň a disciplínu u hercov, a hry, ktoré sa budú obecnstvu páčiť.

Pavčina Jílková, 37
Mladá scéna ZK KDL Beroun

Přišla jsem jednoho dne do klubu. Byla zrovna divadelní zkouška. Zůstala jsem a sledovala ji. Něco mě na tom přitahovalo. Domluvila jsem se s režisérkou a příště jsem přišla znovu. Dostala jsem roli. Snažila jsem si ji hrát dobře. Povedlo se mi to především proto, že jsem jí rozuměla.

Jaroslav Goldman, 38
Mladá scéna ZK KDL Beroun

Jeviště je pro mne něco jako řečnický pult, ale ještě něco víc. Odtud se dá působit na lidi, říkat jim pravdu, obviňovat je, souhlasit s nimi, učit je. A herec sám pozná po několika rolích, jaký je ve skutečnosti člověk — všechny jeho role jsou vlastně takovou syntézou lidských vlastností, dobrých i špatných. Proto je mám rád.

Hana Lukačová, 39
Divadelný súbor A. Sládkoviča —
PKO Banská Bystrica

Mám vrelý vzťah k literatúre a od malička som hrávala v detských a študentských divadelných súboroch. Mám rada spoločný a priateľský život v súbore a práca s textom ma povznáša. Som šťastná ak divák chápe to, čo mu chcem povedať a smeje sa a plače spolu s hercami. Táto práca mi dáva pocit krásna v živote a teší ma.

Olga Chladná, 40
DS A. Sládkoviča —
PKO Banská Bystrica

Práca v divadle ma veľmi zaujíma a baví. Už v samotnom detstve ma divadlo lákalo. Moji rodičia pracovali dlhé roky v ochotníckom divadelnom súbore, chodievala som s nimi na zájazdy a takto som sa sama vžila do práce v samotnej divadelnej činnosti, ktorú mám i sama veľmi rada a prirástla mi k srdcu. Ochotnícke divadlo by nemalo byť popri prof. divadle zaznávané. Väčší záujem by mali prejavovať nadriadené orgány ako napr. MNV, ONV atď.

Mária Chladná, 41
DS A. Sládkoviča —
PKO Banská Bystrica

Do divadelného súboru som sa dostala úplne náhodne. Nikdy som ani nepomyslela, že budem hrať. Do divadla však som chodila a chodím často.

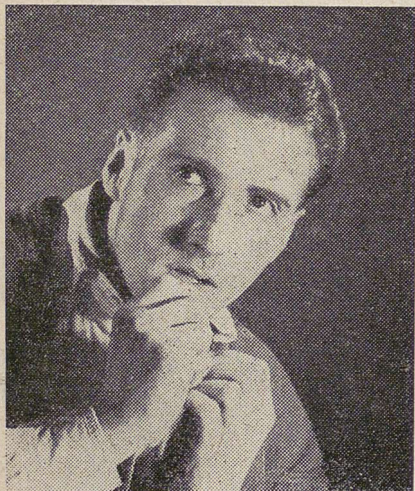
Z každej hry si viem získať určité poučenie. V hraní vidím rozptýlenie. Chcela by som hrať takú úlohu, v ktorej by som našla ničo zo svojho „ja“.

Ludovít Führich,
DS A. Sládkoviča —
PKO Banská Bystrica

42

K divadlu ma viedla chuť a dobrá vôľa. Prial by som si len to, aby som v súbore získal dostatočné vedomosti a niekedy mohol som účinkovať v profesionálnom súbore.

Milada Klauďová,
Mladá scéna ZK KDL Beroun

43

Divadlo mně pomáhá žít. Ráda se od něho učím a člověk se musí učit pořádku. Někdy si přeju, abych byla jako některá z mých rolí nebo abych měla alespoň podobné vlastnosti. Když se mi to povede, vděčím za to divadlu. Hraní divadla nemůže jen bavit — musí také vychovávat.

Zdeněk Rosenbaum,
Mladá scéna ZK KDL Beroun

44

Poznal jsem, že účelem divadla není hrát — ale roli prožít. V každé je něco, v čem se herec s rolí shoduje, třeba jen jediný rys povahy, třeba jen názor. Z toho musí herec vycházet. Podaří-li se mu nehrát, ale svou roli žít, potom je to veliké štěstí. Hraju rád divadlo, protože věřím, že se mi to jednou podaří.

K LETOŠNÍMU HRONOVU

V 5. čísle Amatérské scény jsme psali o přípravách 34. Jiráskova Hronova. A Hronov už je přede dveřmi. Nejdříve tedy o některých změnách proti původní koncepci. Na návrh předsednictva Ústředního poradního sboru pro divadlo a předsedů krajských poradních sborů byl posunut termín o jeden den za předpokladu, že nedělní zahájení se ukazuje daleko výhodnější a ekonomičtější pro účastníky přehlídky. Dovolené začínají prakticky pondělkem, příjezdy tedy mohou být už v sobotu nebo v neděli ráno, což je výhodnější než původně uvažovaný začátek v sobotu. Zahájení přehlídky tedy bude v neděli 16. srpna. — Dále jsme ustoupili od pořádání volné tribuny. Po zkušenostech a výsledcích z poslední volné tribuny nevidíme vůbec účelným znovu projednávat problémy okolo zřizovatelů, pravomoci dobrovolných orgánů, STMP apod., kam každá volná tribuna míří. Proč je znovu, jen mezi sebou, projednávat, když dosud čekáme na odpověď z jedné tribuny minulý? Pokládáme za daleko prospěšnější využití času promítnout účastníkům film o Krejčově inscenaci Romea a Julie, ostravskou inscenaci Richarda III. a několik monologů ze Shakespeareových her v podání našich předních umělců. — A poslední změna: koordinaci výběru na základě návrhů krajských nebo mezikrajských porot neprovedla ústřední porota jako taková, ale společně zástupci ústředního poradního sboru, ministerstva školství a kultury a ústředních metodických zařízení, tj. ÚDLUT a OÚ Bratislava. Definitivní návrh byl velmi odpovědně projednán na společné poradě předsednictva ÚPS-D, předsedů KPS-D, krajských metodiků pro divadlo, zástupců MŠK, OÚ Bratislava a ÚDLUT v červnu t. r.

Jak vypadal výběr a jaký tedy bude asi Hronov? Krajské nebo mezikrajské přehlídky byly většinou velmi svědomitě a s péčí připraveny, i když zde byly pochopitelně značné rozdíly vyplývající nejen ze zkušeností, ale i z možností a zájmů jednotlivých krajů. Pokud jde o práci společných porot, zaslouží plné uznání společné poroty Jihočeského a Západočeského kraje, stejně tak jako soudruzi ze severních Čech, kteří táhli zcela sami přehlídku souborů ze severních a východních Čech (jak při hodnocení, tak při semináři a konečném návrhu na výběr). Dobře byla připravena i přehlídka jihomoravská v Kroměříži. Účast obecnstva byla vesměs výtečná, pořadatelé všech přehlídek vydávali přehlídkové zpravodaje, téměř všude byly krajské nebo mezikrajské semináře či aktivity, z nichž nejpodnělnější byly klatovský a kroměřížský. Praha přehlídku neměla, ohlásila pouze dvě představení. Ve Frenštátě zase chyběl Severomoravským širší a fundovanější pracovní kolektiv. Na výběru se vůbec nedohodli zástupci Prahy a Středočeského kraje, kteří poslali pouze individuální posudky všech porotců, z nichž dva nenavrhovali z obou krajů pro výběr žádné představení, dva navrhli soubor středočeský. Po delší diskusi doporučilo předsednictvo ÚPS-D toto představení

na ústřední přehlídku. Velmi potěšitelný je zájem krajských funkcionářů ČSM, kteří se velmi aktivně zúčastnili většiny přehlídek (např. Klatovy, Louny, Kroměříž, Rakovník) a účast zástupců krajských národních výborů a jejich diskuse či referáty na seminářích (Klatovy, Kroměříž). — A co jsme kde viděli (o velké většině těchto inscenací časopis referoval): Humpolec: Zahradní slavnost, Tygři bratrstvo

Frenštát: Veselé paničky windsorské, Zápas s andělem

Klatovy: Sebevraždy na jaře zakázány, Můj přítel Shakespeare

Kroměříž: Drak je drak, Večer tříkrálový

Louny: Nebezpečná křižovatka, Jitřní paní, Kutnohorští haviři, Sprcha

Praha: Periférie, Mír

Rakovník: Večer americké poezie a dramatu

Olomouc: Tom Sawyer od řeky Mississippi (dodatečně ohlášeno)

Slovenské představení bylo navrženo z celoslovenské přehlídky ve Spišské Nové Vsi. — Je tedy vyhráno. Jednu výhodu letošní způsob přinesl: celkovou shodu mezi krajskými nebo mezikrajskými porotami na jedné straně, zástupci MŠK, ÚPS-D, OÚ Bratislava a ÚDLUT na straně druhé. Zcela odpovědně můžeme říci, že vše, co bylo vybráno, jsou nejlepší inscenace amatérského jeviště v daném období a v daných podmínkách. Jistě by bylo možno jedno či dvě z doporučených představení zaměnit jinými, ale neméně diskusními. Neukázala se žádná výjimečná inscenace, všechny jsou v našem — vzhledem k současné úrovni — nadprůměrné (méně), v lecčems průměrné a diskusní (více). Seminární kroužky budou tedy mít o čem mluvit, co rozebírat, z čeho čerpat. Kroužky budou pracovat denně od 9 do 12 hodin pod vedením členů pracovního kolektivu, hodnocení souborů bude každý den dopoledne v malém sále divadla. Podle přání loňských účastníků budou na každém hodnocení souboru i tři zástupci z každého kroužku. Přesné složení pracovního kolektivu bude oznámeno v prvním čísle hronovského zpravodaje. Se zástupci tisku bude opět uspořádána úvodní beseda, jejíž průběh nám však těžko po minulých zkušenostech může zaručit v některých případech serióznost a nezkreslenost výsledků vycházejících často ovšem z neznalosti problémů a situace.

Po 33. Jiráskově Hronovu jsme byli všichni tak trochu rozladěni. Rozhodně ne z výsledků pracovního programu přehlídky, ale z některých inscenací. I v těchto dnech stojíme před velkým otázkám, jaký bude letošní Hronov. — Nečekejme zázraky, počme se z průběhu a výsledků a zamysleme se nad tím, proč jsme na této úrovni. Toto zamyšlení a poctivá úvaha-závazek by měly jít od posledního člena každého souboru až po odpovědného pracovníka ústředních orgánů. Přesto však na shledanou všichni na Hronově s důvěrou, že všechna ta nemalá práce celého roku přinese na přehlídce úměrné výsledky.

JAROSLAV SINDELÁŘ

NOVÁ HRA VÁCLAVA HAVLA VYROZUMĚNÍ, třebaže ji autor považuje za nedokončený náčrt, stala se nesporným vyvrcholením cyklu absurdního dramatu v Městské lidové knihovně v Praze. Zapomnělo se tu, kdož ví proč, na blízkého nám Mrožka; Havel ho však dokonale nahradil rukopisnou novinkou, která — na rozdíl od světově proslulých, někdy však až do nesrozumitelnosti zašifrovaných autorů absurdního žánru — hovoří srozumitelným jazykem o našich problémech. Havel ostatně přebírá jen některé postupy absurdního dramatu, absurdní je východisko jeho dramatu. Vše ostatní se rozvíjí podle přísně logického, takřka matematicky přesného principu, takže hra zcela jednoznačně ukazuje nesmyslnost některých zjevů a některých opatření, s nimiž se, bohužel, setkáváme i v našem každodenním životě.

Nejde tu, jak by se snad zdálo z holého dějového náčrtu, který nemůže zachytit všechny nuance textu, jenom o byrokracii. Jde o každé „zásadní“ opatření, jehož původ a jehož původce je často neznám, které však vychýlí normální život z kolejí, dává příležitost pohotovým parazitům, žádá si morální i existenční oběti, zaniká pro svou nesmyslnost — ale vzápětí je nahrazeno stejně nesmyslným dalším opatřením. Havel to vypráví asi takto: Do rukou ředitele jakéhosi úřadu dojde vyrozumění, psané, jak se ředitel dovídá od sekretářky, novým úředním jazykem, jazykem ptidepe. Ředitel o tomto opatření dosud nevěděl a není schopen zprávu (zřejmě důležitou) rozluštit. Ke svému úžasu zjišťuje, že v jeho podniku již pracuje překladatelské středisko a učiliště ptidepe a že zde působí nový pracovník, promovaný ptidomet. Pro toto zaostávání za vývojem je ředitel zbaven funkce, již se ujme bývalý náměstek. Obsah vyrozumění je však stále neznám. Překlad spisu může být totiž na překladatelském středisku pořízen jen na základě ptidometova povolení. Ptidomet vydá povolení až po dobrozdání předsedkyně, která mu musí předložit ředitelovy spisy. Je-li spisy vydávány až podle výsledku akce V, to jest po překladu vyrozumění... Ředitel rezignuje, provádí kající sebekritiku a má být

z úřadu jako nežádoucí živel vyhoštěn. Zatímco nový ředitel dostává další nesrozumitelné vyrozumění a vydává nesmyslné příkazy k reorganizaci úředního aparátu, bývalý ředitel získá nelegálně překlad svého vyrozumění, v němž je obsažen příkaz, aby okamžitě skoncoval s nesmyslným a škodlivým zaváděním jazyka ptidepe. Úředníci se vracejí do svých funkcí — až na dvě osoby, obviněné ze ztráty důvěry... A iniciativní náměstek dává příkaz k zavedení nového, prý přesnějšího úředního jazyka chorukor. Kolotoč se točí dál...

Havel si pohrál při důmyslném vytváření jazyka ptidepe a vytvořil řadu komických scének. Ale tyto vtipné ornamenty nejsou hlavní a pro hru rozhodující. S oporou absurdních hříček Havel poukazuje na jeden z vážných problémů. Na nesmyslná, bezhlavě uplatňovaná „opatření“, jejichž důsledné dodržování vede k nejistotě a zmatku, k sankcím proti nevinným lidem, překážejícím v kariéře „iniciativnějších“ osobností. Hovoří o nejistotě a bezbrannosti lidí, kteří se ocitli mezi drtivými koly neúprosné mašinerie, v níž příkaz neznámého původu rozhoduje o osudu člověka bez přihlédnutí k jeho skutečnému lidskému profilu. Havlova hra je absurdní jen natolik, nakolik jsou absurdní některé skutečnosti kolem nás.

Edwarda Albeeho, z jehož díla byl v knihovně uveden AMERICKÝ SEN, nelze ostatně také počítat k představitelům absurdního dramatu beze zbytku. Také Albee používá ve svých prvních hrách jenom některých absurdních prvků, aby groteskním obrazem ukázal jen domnělou humánnost a doslovnou i obraznou sterilitu svých hrdinů. Stupidní rozhovory typické americké rodinky o všem a o ničem přerušuje v Americkém snu sociální pracovnice, kterou roztomile pitomý Taťka s Mamkou požádali o přidělení adoptivního dítěte. Jejich sen se splní náhodným příchodem pohledného mladíka, který shání práci a projeví ochotu přijmout i toto „zaměstnání“. Na pohled pěkný, svalnatý mladík s výraznou tváří je však ve skutečnosti prázdnotou atrapou; je ironickou personifikací povrchního ideálu třípytívého amerikanismu.

Americký sen je v některých moti-

ABSURDNÍ DRAMA

POTŘETÍ

vech předobrazem Albeeho pozdější celovečerní hry Kdopak by se Kafky bál?, v níž Albee provedl hlubokou analýzu stejně sterilních, zlých a a při tom nešťastných lidí, a ta má k absurdnímu dramatu ještě dál než Americký sen, v němž Albee (podobně jako Pinter) používá k vyjádření myšlenky jen drobných, okrajových absurdit. V podstatě je Albee nemilosrdným, realistickou metodou pracujícím dramatikem, který s ostrou ironií pronásleduje stupidnost sentimentu, neschopnost tvořivého života, mechanickou setvačnost a prázdnotu lidí, obklopujících se lesklými vábníčkami vymyšlených ideálů.

Zbývá ještě dodat, že obě závěrečné ukázky cyklu předvedli v jemném, psychologicko-komorním pojetí členové Divadla Na zábradlí, na jehož scéně by obě hry nejspíše patřily. Tím byl cyklus absurdního dramatu uzavřen. Nedostalo se sice na všechny výrazné představitele absurdní dramatiky (scházel tu např. Mrožek, Eich, Hildesheimer aj.), nicméně i tak byl cyklus po všech stránkách poučný i užitečný. K jeho pozoruhodným průvodním zjevům náleželo, že mezi diváky převládala mládež — a že tu takřka nebylo možno zahlédnout ktereholiv z herců, divadelních teoretiků nebo režisérů... PAVEL GRYM

Jiří Divoký, 45 posluchač Pedagogického institutu

Vysvětlit, proč dělám něco, co dělat nemusím, je obtížné, nechci-li, aby se vyžádaná zpověď podobala výchovnému článku pro mládež. Pochybují, že se mi podaří této podobnosti vyhnout. Musím totiž psát o nadšeném kolektivu lidí, který se dokonale zná, o kolektivu střežícím své těžce vybojované právo na život, o lidech, kteří se instinktivně sejdou o přestávce na chodbě, je-li to potřeba. Musím psát, že těch 25 lidí nezná problémy využití času, že všichni, ať se dostali k malým formám jakkoliv (já sám přes „klasické ochotnické divadlo“), dělají svou práci v Saturnu rádi,

s vědomím toho, že to není práce samoúčelná, ale naopak velice politicky důležitá. A když člověk dojde k tomuto vědomí, není mu žádná zkouška, ani ta pátá v týdnu, tak těžká, aby dezertoval. Sám musím říci, jak se mi ohromně vyplácí, mohu-li dětem hrát jakési divadlo, i když učím zatím sám jako učeň. Ale ze všeho nejvíce mě přece jen přitahovala síla tvořícího kolektivu, který dovede dát člověku pocit spoluviny na prohře i pocit vlastního podílu na úspěchu.

Anna Dufková, 19 let, 46 absolventka dvanáctiletky, Most

Hraju divadlo už asi rok. Nejdřív jsem

si myslela, že je to snadné — naučit se něco zpaměti a pak to odříkávat na jevišti, zvláště v divadle poezie, kde účinkuji. Ale teď vidím čím dál jasněji, že se musí člověk především ztotožnit s tím, co říká, a jít na to pořád nějak s novou chutí, i když se text říká třeba po dvacáté. Hodně pomáhá režisér — jeho elán je nakažlivý.

Bez nadsázky mohu tvrdit, že jsem nikde tolik nezažila jako v našem divadle. Nemyslím jen zájezdy nebo soutěže, hlavně zkoušky, vztahy k jednotlivým členům a nová přátelství.

Chtěla bych být jednou dobrou interpretkou poezie, snad se nám to v souboru jednou podaří. O profesionalitě neuvažuji. Ale nevylučuji to.

TŘI ZKUŠENOSTI Z AMATÉRSKÉHO ANTIDIVADLA

Když mě soubor ze Stránčic pozval k režisérské spolupráci na inscenaci Nashovy hry *Hrst ohně*, zastihl jsem jeho členy v situaci, v jaké se ocitá jistě mnoho našich amatérských kolektivů. Kolem stolu seděli nadšení herci a na stole ležel onen známý „velký krajíc“ — hra amerického dramatika. Viděl jsem v duchu výsledek práce, jaká obvykle v takovém případě následuje: představení, které sděluje jen holý příběh, kde herci do nemožnosti zjednodušují a naivně romantizují postavy, kde se v nudné jednotvárnosti jevištního „konání“ ztrácí básnické akcenty, dynamické proměny a nakonec i vlastní umělecký smysl příběhu. První zkoušky jsme tedy věnovali tomu, abychom se přesvědčili, že hru tak složitou psychologie a umělecké stavby nemůže amatérský kolektiv hrát. Když po důkladném rozboru hry a výčtu všech nutných úkolů pro vytvoření takové inscenace uznali obtížnost hry všichni účastníci zkoušek, hledali jsme cestu, jak bychom přešli jen na jevišti vyjádřili svůj zájem o hru a názor na ni. Výsledkem byl poněkud nekonvenční přístup ke konvenčnímu úkolu, jakési amatérské antidivadlo — ne věci nevidané a neslychané, ale jistě odlišné od toho, co by v našem případě dělaly jiné soubory.

Když jsme poznali, že nemáme dost sil na hru jako celek, rozhodli jsme se hrát z ní jen ukázky. Vypustili jsme pasáže technicky zvláště náročné, vynechali jsme pro děj méně důležité partie a z těch, jež jsou nezbytně nutné pro pochopení logiky příběhu, ponechali jsme takové, jež herci mohou zvládnout. Úpravou jsme zdůraznili příběh mladé dvojice a potlačili psychologicky komplikovanější vztah starší dvojice. Jednotlivé úseky spojoval pak na jevišti vypravěč hlasem z ampliónu. Také scénu a jevištní postavy chtěli jsme podat na jevišti jako ukázkou našeho pochopení hry. Hráli jsme na volném jevišti, kde byl rozestaven jen nábytek, a inscenaci jsme chtěli doplnit výstavkou výtvarnickových návrhů. Také herci neměli ctižádost vyrovnat se dokonale se složitostí postav, nýbrž pokud možno jednoduchými výmluvnými prostředky snažili se jen vyznačit jejich psychologickou rozlohu a dynamiku. Chtěli jsme tedy ukázat divákům ne dokonalou inscenaci obtížné hry, nýbrž naznačit v určitých činech, jaká je naše představa o její jevištní podobě, jaké tvůrčí touhy v nás hra probudila. Kdybychom chtěli svůj postup srovnávat s prací výtvarníka, mohli bychom tvrdit, že jsme chtěli podat ne vlastní obraz, ale náčrt k němu, na němž nejsou — jak známo — naneseny ještě barvy se všemi valéry, ale kde kontury ukazují již námět, styl i pojetí budoucího díla.

Několik ukázek se spojovacím textem nestačilo však na celovečerní pořad. Hledali jsme tedy, čím jej dále vyplnit. Uvědomili jsme si znovu, proč se hercům tolik zalíbila Nashova hra. Nebylo to proto, že by toužili uvést hru právě tohoto dramatika anebo že by chtěli dávat drama speciálně americké. Lákaly je především nové

úkoly, které hra přinášela hercům, toužili vyrovnat se když ne herecky, tedy aspoň v konkrétních představách s životem postavy, plným náhlých zvratů, zkratkovitých konfliktů, explozí vnitřních citových nádrží, s příběhem, který ukazuje svět s jeho poetickými i drsnými stránkami. A tak jsme po probírce mnoha básnických sbírek vzali do rukou i Spoonriverskou antologii *Lee Masterse*, tohoto amerického Dyka či spíše Bezruč, a hned nám bylo jasné, že jeho monology zemřelých jsou nejen velkou příležitostí pro herecký přednes básně, ale i ideálním doplňkem hry, kterou chceme uvádět. Tak vznikl dvoudílný literární večer, který jsme ještě doplnili džezovou hudbou, blízkou obsahem uváděným ukázkám, a krátkým informativním úvodem.

Na našich amatérských jevištích se ustálil názor (i vlivem nesprávného výkladu Stanislavského zásad), že jevištní jednání postav má být výsledkem jakési přirozené vnitřní tvořivosti herce, kterou je nutno „probudit“. Nuže rozhodli jsme se nikoho neprobouzet, ale zcela záměrně, cílevědomě a soustavně vytvářet určitý styl představení. Zkoumali jsme, zda ta či ona jevištní akce zapadá do režijní koncepce, kterou jsme pro představení určili, a v kladném případě jsme se snažili takovou akci dokonale nacvičit a upevnit ve vědomí herce. Naši zásadou se stalo ne postavu prožívat, ale ukazovat, jednat nikoliv přirozeně, ale ve vědomém souladu s určeným uměleckým stylem inscenace. Pokusili jsme se použít i některých prostředků z arzenálu moderního hereckého vyjadřování. Zdůraznili jsme ostré změny rytmu jednání, vztahy jsme se snažili pointovat básnický výmluvným činem fyzické povahy a využívali jsme i tzv. leitmotivů. Snažili jsme se také, aby akce mimické, gestické a pohybové nebyly jen pasívním doprovodem slovního dialogu, ale uplatnily se

kontrapunkticky svým vlastním poetickým významem. Průběžným motivem se stalo například autorem předepsané napajedlo pro koně, umístěné uprostřed jeviště. Postupem děje sloužilo jako sedačka, umyvadlo, prostředek pro laškovné stříkání na partnera, stalo se piedestalem pro slova radosti i nakonec symbolickou křtitelnicí nové životní víry.

Nenalhávali jsme si, že divadelní soubor je odpovědný za pravidelný chod kulturního života v obci. Ten úkol jsme přenechali televizi, kinu a rozhlasu. Chtěli jsme vytvořit kulturní večer, který by byl výsledkem poctivé a cílevědomé práce, v němž by občané našli skutečné potěšení a nemuseli litovat, že nezůstali u televizoru. Pracovali jsme proto na inscenaci celý rok. Plán kulturní činnosti jsme možná nesplnili, ale určitě jsme mnoho poznali a pochopili. Především to, že amatérský soubor v době rychle se zvyšující náročnosti i venkovských diváků nemůže hrát všechno, co se mu líbí.

Vše, o čem tady píší jako o kolektivní zkušenosti práce jednoho venkovského souboru, bylo — upřímně řečeno — cílem, nikoliv opravdovým výsledkem naší práce. Uvedené ukázky tvořily ještě příliš souvislý děj a byly málo opravdu ukázkami, k moderně pojatému výkonu dospěli jsme jen v některých ojedinělých akcích a vztazích, někteří herci nedokázali udržet svou postavu v pevných rysech po tak dlouhou dobu. Zkušenosti, které tu předkládám, jsou tedy odvozeny více z představ než z konkrétních výsledků. Snad tím neklesá cena takových zkušeností. Vždyť umělecká práce nebo práce blížící se umělecké činnosti není vlastně nic jiného než osvobozování představ, předsevzetí a snů, které člověk nosí v sobě, aby jimi nějak obšťastnil své bližní.

MILAN OBST

Soubor ČSM SVVŠ v Ledči n. S. táhne pěšky na okresní přehlídku do Vilémovic s inscenací *Lichého Frilpíri*

ŠRÁMKŮV PÍSEK se letos „přeškolil“. Na rozdíl od minulých let, kdy se sem sjížděly mládežnické soubory divadelní, stal se jeho letošní, v pořadí už sedmý ročník dostaveníčkem souborů pěstujících formy tzv. malé a menší i ještě menší. Uvedme pro pořádek

NEJPRVE SUCHÁ FAKTA:

Ve dnech 18.—21. června se v Písku uskutečnila ústřední přehlídka STMP v oboru kabaretních a estrádních souborů a skupin za účasti sedmi kolektivů (4 z Čech, 1 z Moravy, 2 ze Slovenska) s celkem asi 140 účinkujícími; nechyběly na ní ani soubory vojenské, vybrané z ústřední armádní přehlídky ve Sliachi. Součástí přehlídky byly tři dopolední semináře (průměrný počet jejich účastníků dosáhl zhruba dvou set), na nichž se především rozebírala a hodnotila jednotlivá představení, uváděná denně dvakrát jednak v Městském divadle, jednak v sále Závodního klubu Jitex. Hlavními pořadateli byli ÚRO a ÚV ČSM ve spolupráci s ministerstvem školství a kultury; organizační práce se s úspěchem zhostil místní přípravný výbor (s 43 patrony), který obstaral pro soubory a návštěvníky ubytování, stravování i další náležitosti, včetně denně [zdarma!] vydávaného přehlídkového Zpravodaje.

7 SOUBORŮ NA VII. PÍSKU A OSMÝ JAKO PŘÍVAŽEK

Počet souborů — letos vybíraných především z hlediska původní autorské tvorby — byl oproti loňské ústřední přehlídce v Ústí n. L. zredukován na polovinu. Ukázalo se, že je to počet plně dostačující k tomu, aby se demonstrovala žánrová pestrost — i rozmanitost v úrovni. Podívejme se aspoň letmo, co jednotlivá vystoupení přinesla.

HRAJEME SI NA PÍSKU

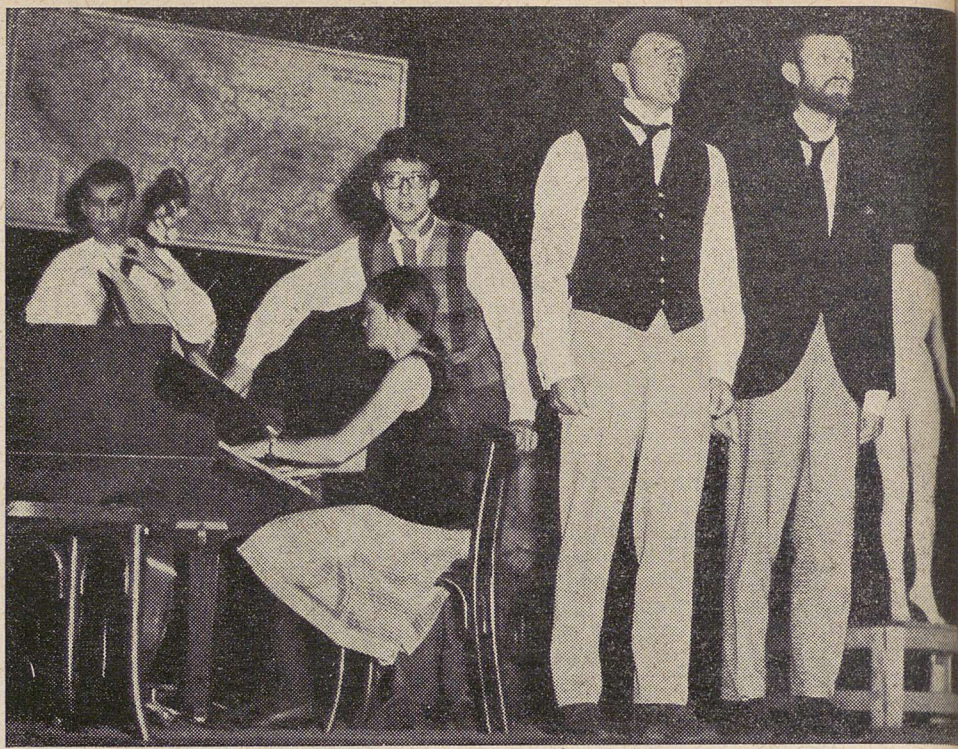
Nejvýraznějšího úspěchu dosáhl **vojenský soubor Y z Liberce** svým „podivným jevištním útvarem spíše ne kaleidoskopického charakteru“ nazvaným suše **Encyklopedické heslo: XX. století**. Autoři tohoto pořadu — Jan

Schmid a Karel Novák — dokázali z autentických materiálů, filmových šotů a hlavně dobových šlágrů a kupletů sestavit zajímavou scénickou koláž, zobrazující ve svérázném zkratce prvých třicet let našeho století. Celé pásmo je autorskou dvojicí výtečně „secvičeno“, uplatňuje se v něm spousta prostých i rafinovaných, ale vesměs působivých režijních nápadů a ještě zbývá dost příležitostí pro okamžitou improvizaci. Stejně pozoruhodná je interpretační úroveň, která prokazuje, že tvůrci tohoto představení jsou všestranně disponovaní kabaretiéři a pohotoví improvizátoři; po zásluze to bylo oceněno uznáním za vynikající syntetický jevištní projev i za režii. Je pravda, že pořad má i svá zranitelná místa — také inscenační princip, s kterým se divák velmi rychle ztotožní, nelze neomezeně rozvíjet — Ypsilonisté si však přesně připravenými a provedenými gagy dovedou podržet pozornost publika až do finise. Svým představením prezentují dobrou, poutavou a zábavnou podívanou i dávají nejméně impuls k zamýšlení; domnívám se, že v dnešní době a v současné situaci našeho divadla to není právě málo.

Kabaret PF ostravského Divadélka
Pod okapem se sice v Písku nesetkal s tak spontánním ohlasem jako Na zbraň, ale i tak se potvrdilo, že

Nahoře snímek J. Pražáka, dole J. Šlapáka — oba z vystoupení libereckého souboru Y

Autory, režiséry a hlavními interprety scénické koláže Encyklopedické heslo: XX. století jsou Jan Schmid a Karel Novák. — Snímky J. Pražáka

mladý studentský soubor se výsledky své práce vymkl nad oblast amatérské umělecké tvořivosti a jeho představení jsou přinejmenším souměřitelná s nejlepšími představeními profesionálních kabaretních scén. Zvlášť výrazně se oproti loňskému vystupování Okapu, jak je máme v paměti z Ústí, zdokonalil herecký i pěvecký projev; také hudební složka dosáhla podstatně vyšší úrovně.

Stejně markantní vzestup jsme

mohli zaznamenat u **pražského učňovského souboru Inklemo** v jeho pořadu **Rak a ti druzí**. Inklemo si stále zachovává svou sympatickou bezprostřednost a strhující přímočarost, ale přitom se přece jen začíná přibližovat kultivovanějšímu jevištnímu projevu (avšak na druhé straně u jeho talentovaného sólisty L. Potměšila se začíná projevovat nebezpečný sklon k jakési manýře). Slabinou pořadu Inklema byla určitá nevyváženost: první jeho část, vyznačující se čísly povytce satirického charakteru, je autorsky daleko zdařilejší než druhá, v níž se nahromadila řada textů a písniček laděných lyricky. Celkovému vyznění programu to sice nebylo k prospěchu, ale přece jen mu to neublížilo natolik, aby nepatřil na Písku k těm jednoznačně úspěšným.

Dalším souborům už se bohužel nedvedlo tak dobře, jako těmto třem, o nichž jsem napsal nejdříve, i když se vůbec nechci pokoušet o nějaký pořádník. (Také pracovní předsednictvo přehlídky upustilo od sestavování jakýchkoli žebříčků.) Tak např. **vojenský soubor VOJ z Ruzyně** přišel s nápadem obklopit big-beatový koncert monotematickým mluveným slovem — tedy s nápadem, který po mém soudu sám o sobě stojí za pozornost. Akceptovat lze i rámec, do něhož soubor svůj pořad **Nečekejte twist** zasazuje: je to parodie školní akademie, což dává autorům textu příležitost k četným satirickým výpadům proti zkostnatělým pedagogům a zkostnatělým pedagogickým metodám

na jedné straně i k plamenné a vtipné koncipované apologetice big-beatu na straně druhé. Vypálených ran je však takové množství, že někdy nezbyvá čas na přesné zamíření, a tak se mnohé z nich míjejí cíle. Ještě závažnějším nedostatkem textu je to, že zejména v závěrečné části místo náležité gradace a vypointování se vytrácí cit pro míru a zabředává se do laciného, až hrubého vtipkování. Textová složka i herecký projev se tak dostávají do nepříjemného kontrastu s výkonem hudební skupiny, která si udržuje během celého programu svůj solidní standard.

Monotematický rámec dalo svému vystoupení také **košícké Divadielko Pod kupolou**. Jeho pořad **Za plenárku sa platí vstupné** je bohužel obsahově i formálně velmi nevyrovnaný. Jde o jakési revuálně estrádní pásмо s kabaretními prvky, jehož oporou je především výborně sehraň orchestr (ocenění zaslouží zvláště jeho vedoucí a zároveň klavírista, který se navíc představil jako velmi dobrý interpret scatu; a spolu s ním ještě brilantní sólista u bicích nástrojů). Škoda, že tvůrci tohoto pořadu nevytěžili ze svého nápadu vše, co se vytěžit dalo, že vedle dobře napsaných zkratkovitých monologů jsou tu rozvláklé a upovidané scénky a že má pořad i další slabá místa, jako je kupř. nerosrozumitelná pantomima. Nutno ovšem vzít v úvahu, že jde o první pokus Divadielka Pod kupolou na tomto poli a že soubor teprve hledá svou další cestu.

Naproti tomu **Zpívající pětka OB v Sezemicích** si zřejmě svou cestu už dávno našla: věnuje se malým vokál-

Pražákův záběr z programu ruzyňského souboru VOJ Nečekejte twist

ním formám, jmenovitě písňovým parodíím a parafrázím, v nichž se pokouší o pobavení i o kritiku; některé z nich předvedla v pásmu nazvaném **Zpíváme jen pro vás**. Domnívám se, že by se tomuto programovému typu nemělo upírat právo na existenci, zvláště když Sezemickým nechybí základní předpoklad: solidně disponování zpěváci a obratný hudební doprovod. Problém Sezemické pětky je však především v kvalitě použitých textů, jimž ubližuje především to, že jsou někdy šity až příliš horkou jehlou. Kromě toho jsou poznamenány malou autorsko-dramaturgickou zkušeností, která se projevuje především v jejich málo kritickém výběru: jen tak se může stát, že dobré a přijatelné vtipné nápady jsou přebíjeny šprýmy pohybujícími se na úrovni někdejších Humoristických listů anebo Bradáčových říkanek z dnešního Dikobrazu.

S ještě větším nezdarem se setkal pořad souboru **Calex ze Zlatých Moravců Pazúry a pazúriky**, na němž je možno kladně hodnotit jediné výtvarnou stránku; vše ostatní lze charakterizovat poměrně stručně — i když tvrdě — třemi slovy: bezradnost, státnost, nuda.

Navic — mimo program ústřední přehlídky — jsme měli v Písku příležitost zhlédnout pražský soubor **Dostavník**, který na společenském večeru vystoupil se svými **Člověčími samomluvami** — s pásmem jakýchsi krátkých próz, nevyzrálých autorsky a nezdařilých ani interpretačně.

DISKUTUJI, DISKUTUJEŠ, DISKUTUJE, DISKUTUJEME...

V seminářích na loňské ústřední

přehlídce se balancovalo mezi všeobecnými referáty a rozborů představení. V Písku se semináře soustředily pouze k jednotlivým představením; myslím, že k prospěchu věci. Každý z předvedených pořadů skýtal dostatek podkladů a podnětů k diskusím — někdy až tolik, že ani na všechno nezbyl čas. Vnucuje se ovšem otázka, zda forma mnohohlavých plenárních diskusí, řízených mnohohlavým předsednictvem, je dosud únosná. Možná, že by nebylo marné zkusit na příště okopírovat „hronovský systém“ užších kroužků — případně diferencovaných podle zájmových okruhů — v nichž je možno se dostat ke slovu snáze, než to dovolují diskuse v tak velkém plénu.

HRAJEME SI NA PÍSKU

Jaký je tedy výsledek VII. Šrámkova Písku? Pochopitelně, že neukázal žádný nový „směr pro další cestu“, jakož nepřinesl žádné „zobecňující závěry“; jenže to jsme snad po zkušenostech z mnoha ústředních přehlídek ani neočekávali.

Viděli jsme zde — zhruba rozškatulkováno — tři programy nadprůměrné, dva průměrné, dva podprůměrné. I když sám znám nejeden soubor, který by byl na Písku úspěšněji než někteří jeho letošní účastníci, nemyslím si, že se stalo neštěstí, když tu byly i pořady slabší; je jich zřejmě daleko víc než těch dobrých, takže můžeme říci, že letošní Písek poněkud přesněji dokumentoval současnou situaci než leckterá jiná přehlídka.

Dvojice big-beatových zpěváků v pořadu **Nečekejte twist**

Ono to jistě vypadá daleko efektněji, když se na přehlídce soustředí samá představení vzorová, příkladná, inspirující; jenomže by asi nemělo příliš velký smysl zalepovat si oči Pískem, vyšňořeným skvělým repertoárem, a zapomínat přitom na množství souborů, o které se celkem nikdo nestará a které živoří — každý na svém písčku... JAROSLAV VEDRAL

Soubor **Calex ze Zlatých Moravců** uvedl v Písku pořad **Pazúry a pazúriky**

Pražské Inklemo na píseckém jevišti; snímky na této dvoustraně J. Pražák

Divadielko Pod kupolou pri PKO v Košiciach: Za plenárku sa platí vstupné

Mincův záběr z vystoupení sezemické Zpívající pětky

Zrůčka písku z Písku

- Nejde jen o to, že je někde něčeho moc, ale i o to, že je něčeho někde nadbytečně.
- Někdy jsem se musel v diskusi rozčilovat a argumentovat zvýšeným hlasem.
- V programu byla řada některých čísel i pro mne nových: asi šest čísel v podstatě milostného charakteru.
- Chlapci dorůstají a jsou ve věku, že je to dorůstání velmi markantní.
- Jde o nalezení životních pocitů v poloze těchto chlapců.
- Diskutér z pléna: „... Inklemo se zatím nepokouší o řemeslo...“ Bárta: „Pokouší!“
- Budu stručný, ale budu mít dva závěry; ten druhý pojišťovací.
- Tady se divadlo prozatím cudně tahalo pod stůl.
- Princip věci byl tak primitivní, že základní smysl se v tom ztratil.
- Myslím, že by bylo dobré, aby se to dělalo tak, jak to bylo myšleno, a ne aby to bylo myšleno tak, jak se to dělá.
- Nechceme nikoho omezovat v diskusi, ale upozorňuji, že je čas jít na oběd.
- Spojení big-beatu s mluveným slovem mně osobně velmi vyhovovalo: při mluveném slovu jsem si odpočal od big-beatu a při big-beatu jsem si odpočal od mluveného slova.

Z píseckých seminářů sesbírali R. Hlavsa, J. Tibitzanl a J. Vedral

Alexander Bretschneider,
22 let, elektromontér,
Chemické závody v Záluží u Mostu

47

K divadlu jsem přičichl na vojně a už mě to nepustilo. Kamarád z vojny mě dokonce přivedl až sem do souboru Jitřenka, kde zatím dělám jevištního technika a osvětlovače. V pohádce sice také hraju, ale to je zatím taková rozvíčka, a jestli to vůbec bude mít u mne nějaký vývoj...

Ještě k té technické práci. Myslím si, že při moderních inscenacích je právě ten člověk v zákulisí, který svítí nebo pracuje se zvukem, rovnocenným partnerem hercům na jevišti. Tady u nás v souboru to tak chá-

pou. Nejsem ničím mří a to mě těší.
Divadlo je pro mě jediná zábava.
Ve volném čase nic jiného nedělám.

Pavel Skácel, 18 let,
žák průmyslové školy

48

Říkat, že se mi hrát divadlo líbí, to by byla prázdná slova. Přišel jsem do divadla jaksi oklikou: nejprve jsem zpíval. Poezii mně zhnusili ve škole tím, že se u tabule známkoval přednes, neuměl jsem jí dlouho přijít na chuť. Pak jsem poznal, že kromě čítanek je i jiná poezie. Přednáším verše Jiřího Koláře, aforismy, vlastní texty. Také se — zatím tajně u nás

na internátě — pokouším režirovat. Je to ohromně nakažlivé. Donedávna jsem si myslel, že mezi nejkrásnější pocity člověka patří milostné zážitky. Ale pocit z dobře udělaného představení se jim dokonale vyrovná, zvláště je-li šťastno kolem mě více lidí.

Jiří Domkář, 19 let,
stavební technik

49

Zpívám ve sboru big-beatové skupiny a píšu pro ni texty. Rád něco dělám, nevydržel bych nudou. A přece je u nás velká většina mladých, kteří se po práci mohou ukousat nečinností, nanejvýš obcházejí náměstí nebo po-

píjejí a tlachají v hospodách. Já mám radost, když se na mě někdo na jevišti dívá, když na sebe strhnu pozornost, i když vím, že je to vždycky možné pochopit kladně i záporně. Zatím jsem svými texty upoutal. To, jak je říkat, mně dá sice trochu přemýšlení, ale nechci se přetvařovat. Nesnáším přetvářku.

Nedovedu hrát jinak než amatérsky. Být profesionálem na divadle, to by bylo pro mě zevšedněním toho, co chci lidem pořád znovu, ale přece pokaždé jinak objevovat: prostá krása je i v páru starých bot nebo v lampě na nočním stolku. Myslím, že by dospěli měli konečně pochopit, že nám jde o velké věci, i když to nedáváme okázale najevo.

a děvčat, kteří žijí den ze dne, pro nic. Hraju amatérsky už pět let. Když mě režisér neobsadí, dělám technika v osvětlovací kabině, což považuji za neméně důležité. Myslím, že základem každého dobrého amatérského kolektivu by měla být touha co nejvíc uspokojit potřebu něco velkého a nového říci lidem. Hodně lidí u nás v kroužku to ví, někteří však stále ještě hrají kvůli tomu, že se na ně druzí chodí dívat. To by mělo brzy vymizet.

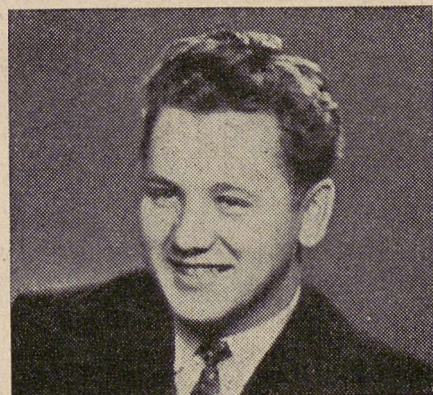
Jaroslav Vyhnal, 24 let, 52
dělník Ústřední úpravy uhlí
Herkules, Záluží u Mostu

Je to problém: divadlo hraju už více než sedm let a teď nevím, jak dál. Chtěl bych jak se říká vytvářet postavy, baví mě to vžívat se do jejich osudů, nejraději vzpomínám na roli bratra — údajného vraha ve hře Vrah jsem já, tam jsem si zahrál. Teď u nás hrají jen pohádky, moje matka režisruje a mne obsadí vždycky tím, co zbyde. Proto bych chtěl přejít někam jinam — snad do divadla malých forem, vezmou-li mě.

Mám divadlo rád. Dostal jsem několik nabídek do Ostravy, výnosná zaměstnání, vydělal bych si tam daleko víc, ale raději zůstanu tady. Snad konečně najdu i svého režiséra a novou roli, která by mně padla na tělo. Bez divadla bych být nemohl — samozřejmě amatérského. V něm jde i o to, jak žijí ti druzí, s nimiž hraju. Právě při shánění lidí do divadla se nejvíce pozná, jaký člověk je a jestli vydrží.

Jaroslav Stržínek, 23 let, 53
zaměstnanec OTK, Opatovice

Jsem z vesnického souboru, divadlo jsem začal hrát ve škole, baví mě to. Práce v souboru mi umožňuje kulturní vyžití a zábavu, o kterou je na vesnici velká nouze. Hraní karet totiž nepokládám za zábavu. Ze souboru jsem skoro nejstarší, ale rozumíme si. Hrajeme divadlo, ale máme i hudební skupinku. Hrajeme jen tak, bez úplaty, pro vlastní potěšení. Přál bych si, abych měl více osobního volna a mohl se tím více věnovat ochotnickému divadlu.

Jan Spěváček, lesník, 20 let, 50
t. č. voják zák. služby,
jinak šerif tramské osady DELAWARE
(Joe Indián)

Divadlo mám rád, už jsem několikrát vystupoval s dvěma skupinami jako kouzelník, protože nejsem dobrý herec. Taky jsem skládal básně a písničky, ale to už pro naše tramské podniky — potlachy a táborové ohně. Trampingu dávám přednost před divadlem hlavně z toho důvodu, protože k němu potřebuji jen své schopnosti a ne herecké umění. Při trampingu se chovám nenuceně, při hraní divadla bych se musel ovládat a podávat do jisté míry nepřirozený výkon. A pak, mezi pravými trampy (ne těmi ocočkovými „kovbojčky“) je velké přátelství a dá se mnoho prožít a poznat povahy mnoha lidí. To je jeden z hlavních důvodů, proč jsem ve svém volném čase trampem. A proč tedy divadlo nechci hrát.

Evžen Kurka, 24 let, 51
elektrotechnik na dole

Nedovedu si představit, že bych po své práci nic nedělal. A přece je — a hlavně mezi těmi mladými do dvaceti — tolik talentovaných chlapců

SBĚRATELÉ TRPASLÍKŮ

POZOR!

V TRPASLIČÍM ROUCHU
TENTOKRÁT
PAN SHAKESPEARE

Proč se dlouho zdržovat čtením celých rozsáhlých děl! V Německé spolkové republice, Rakousku, Švýcarsku a v Itálii stačí zastavit se v kiosku a na cestu tramvají si koupit za jednu marku některé z čísel tenoučkých sešitů edice Ilustrovaní klasici. Za půl hodinky tak snadno zvládnete na cestě ze zaměstnání Odyssea nebo Cyrana, Césara, Iliadu, Hraběte Monte Christa, Hamleta nebo Macbeth. Vyberte si ze stovky jiných děl! Vše vyvedeno v barevných obrázcích hezky po lopotě, text jen ten nejnutnější a vše s „vysokou“ uměleckou úrovní — vskutku trpasličí. Snad ze dvou reprodukovaných stránek takového přepisu Shakespearova Snu noci svatojánské budete mít možnost udělat si představu o tomto znamenitém zboží, rodícím se v Hamburku s „přátelským souhlasem“ Classics International v New Yorku a Londýně. -jv-

FESTIVAL AMATÉRŮ NA ZÁBRADLÍ

Festival amatérského kabaretu a divadla poezie uspořádalo ve svém sálu Divadlo Na zábradlí v součinnosti s Divadelním ústavem. Devět dnů odpoledne i večer vystupovalo devět amatérských souborů. Podle srovnání z minulých let lze říci, že až na výjimku (olomoucká Skumafka) šlo o naše špičkové soubory. Pražské In-

klemo, ostravský Okap, Docela malé divadlo a Divadlo V podloubí z Litvínova, Kladivadlo, Zápalka z Olomouce, brněnská X 65 a Takzvané divadlo poezie z Prahy patří k tomu nejlepšímu, co u nás v této oblasti máme. Tak byla pražským festivalem otevřena celá řada ústředních přehlídek souborů malých forem.

Kabaretní soubory předvedly většinou pořady vlastní autorské tvorby, satiricky odvážné, vkusné, nic nepředstírající, a hlavně — tlumočící názor. Je těžké definovat atmosféru, kterou vytvořilo v hledišti svou bezprostředností sympatické Inklemo, nebo svou komediálností ostravské Divadélko

prchající Pergner z Kladna do Prahy. Důvod „stěhování“ souborů byl jinde. Patrně i v jejich přímém a nekonvenčním projevu, který se nemůže snášet s neporazitelnou, nebo těžko porazitelnou ješitností některých posuzovatelů nebo zřizovatelů. Je paradoxní, že amatérské soubory, aktivně organizující ušlechtilou zájmovou činnost, musí — aby mohly v této činnosti klidně pokračovat — putovat z okresu do okresu. I když jde o výjimky, zaslouží si tato skutečnost pozornosti.

Často se setkáváme s tím, že naše špičkové soubory malých jevištních forem mimo Prahu suplují činnost pro-

Ostravské Divadélko Pod okapem slavilo úspěchy na pražském festivalu Divadla Na zábradlí; foto Pražák

Z festivalového vystoupení souboru pražských učňů Inklemo

Pod okapem. Vystoupení obou souborů bylo bouřlivě přijato jak diváky, tak odbornou kritikou. Podařilo se navázat dialog mezi jevištěm a hledištěm — což se ani profesionálům nedaří příliš často. Všechny kabaretní pořady byly aktuální a divák měl pocit, že si soubory konečně po svém poopravily tolik let jim do omrzení opakovaný metodický pokyn: „Ráno v novinách — večer na jevišti!“ na „Ráno v novinách a mv večer na jevišti k tomu máme to a to!“ Někdy dokonce měli své „to a to“ i k tomu, co v novinách nebylo. Promlouvaly svou a naprosto srozumitelnou řečí. Chtěly být — a myslím, že byly — vyslyšeny. Hovor byl veden s moudrostí a zkušeností jejich let. A tam, kde snad došlo k omylu, posuzujeme je bez štiplavého mentorování s moudrostí našich let. Důležité je, že svůj dialog s divákem vedly upřímně, bez bezmyšlenkovitě přejatých tezí. Tohle všechno konečně o souborech už víme, a přesto pro tento známý fakt má řada souborů tolik problémů a potíží. Jistě neodešlo svého času Kladivadlo z Broumova do Kadaně za lepší štaci, stejně jako Chomutováci do Litvínova, nebo téměř

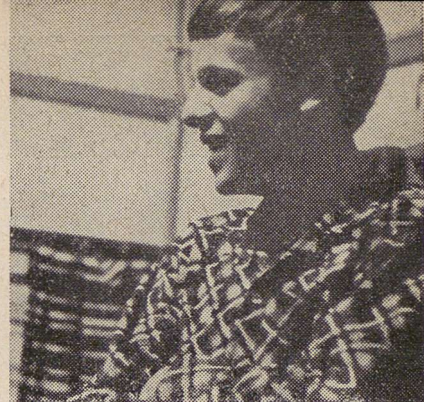
fesionálních divadélek stejného charakteru. Můžeme říci, že v mnohých případech je to šťastnější řešení, než kdyby tak činila za každou cenu sestavená pseudoestráda, třeba i z řad profesionálů. Ovšem zejména takové soubory vyžadují jistě fundovanější všestrannou metodickou pomoc, doplněnou o pravidelný styk s profesionály stejného žánru. Zkušenosti nás několikrát přesvědčily, že nestačí čas od času uspořádat v okresním nebo krajském měřítku seminář na stále stejné téma — většinou dané nekonkrétním názvem „K některým problémům souborů malých jevištních forem“. Jistě nejsou postačující ani rámcové rozbor práce jednou za rok u příležitosti přehlídek STMP. Bude třeba poskytnout těmto kolektivům pravidelný styk s autory a interprety profesionálních divadélek a besedovat s nimi o konkrétních otázkách nad konkrétním materiálem (scénářem nebo inscenací). Vypěstlost souborů, jak konečně prokázal i pražský festival, vylučuje, abychom se soubory i nadále hovořili tolikrát již „osvědčeným“ tónem: „Pojďte blíž, soudruzi, dobře, že po své práci hrajete a zpí-

váte". Tím se ještě nikdy nic nevyřešilo. Situace se změnila — soubory dělají velké kroky kupředu a metodická pomoc přelapuje na místě a vzadu. Potom ani sebesilnější hlas nám nepomůže, když zůstáváme daleko za tím, na koho voláme. Každá přehlídka souborů burcuje odpovědné instituce. Ono je ovšem těžké i to burcování, když ve spleti orgánů, které mají amatérskou uměleckou tvořivost řídit, těžko najdeme toho, koho bychom měli vzbudit jako prvního. My totiž jednoduše zatím dobře nevíme, kdo to je.

To je jen několik poznámek, které člověka napadaly i o festivalových dnech Na zábradlí a zejména na závěrečném semináři, kterému se vytýkalo, zřejmě oprávněně, že se na něm nehodnotila jednotlivá vystoupení.

I tak měl pro další práci souborů svůj význam. V žádném příspěvku, jichž většina byla upřímným vyznáním nebo kritikou, nezazněla fráze. Ani v tomto článku nerozbírám jednotlivá představení (s kritikami pořadí se čtenář seznámí na jiném místě). V Praze zvítězila absolutně nic nepředstírající bezprostřednost. To museli pocítit i členové olomoucké Skumafky, kteří mají za ostatními reprezentanty souborů malých forem co dohánět. Bude-li Divadlo Na zábradlí pořádat festival každoročně (jak se o tom hovoří tu i onde), bude to základ k pravidelnému styku amatérů s profesionály. A bude-li organizační stránka takové akce úměrnější stránce umělecké, což letos docela nevyšlo, bude to ještě lepší.

PAVEL BOŠEK

Populární „Žaloudek“ z programů pražského Inkblema Falešný kytky a Rak a ti druzí

Jarmila Bartošová, 18 let, 54
studentka SVVŠ v Lipníku n. B.

Zájem o divadlo jsem začala mít ve škole. Měli jsme skupinku, která se zabývala přednesem poezie, vystupovali jsme i v STM. Na škole jsem také začala hrát divadlo, samozřejmě v pohádkách. Po absolvování ZDŠ přišly i jiné role. — Hraji proto, že se mohu scházet s lidmi v kolektivu — jiném než ve škole — a že to nějak potřebuji, abych byla spokojenější. Ráda recituji, mám ráda pořady malých forem v televizi, do olomouckého divadla mám předplatné. Ale nejradši si sama zahraju, přemýšlím o postavě, kterou mi svěřili, a jsem šťastná, když se mi to trochu podaří. Chtěla bych, aby hrálo divadlo více mladých lidí a aby se režiséři nevyhýbali práci s námi, i když představení třeba nedopadne, jak si to představovali. Hlavně, ať se víc hraje! Těším se, až náš soubor začne studovat novou hru a já si v ní budu moci zahrát.

mladých lidí. Teď nehraju. V Pržně, kde bydlím, není dost zájmu mladých lidí, v Jablůnce, kde učím, říkají, že mají ženských dost. Ale věřím, že si ještě zahraju...

Ladislav Myška, 23 let, 56
zaměstnanec PAM, Drahotuše

Začal jsem hrát až ve dvaceti letech, ale mám rád divadlo a vše, co s tím souvisí. Potřebuji divadlo k svému vyžití, ale zaměstnání především! Kdybych měl víc času... Přestal jsem hrát proto, že po pracovní době studuji — to zabírá čtyři dny v týdnu. Večer musím studovat. Čtyři hodiny musím nahrazovat. Pak jsou tu ještě přesčasy. Mám také funkci kulturního referenta ROH na závodě a pracuji v MS ČSM. To všechno je práce. Proto jsem zatím divadla nechal. Snad za rok...

Bronislava Lesáková, 22 let, 55
učitelka, Pržno, okres Vsetín

Hraju od dětských let (to víte, rodinná tradice), hrála jsem na pedagogické škole v Olomouci a po absolvování v Tylu v Drahotuších. Divadlo je pro mne kulturním vyžitím po práci, přicházím na jiné myšlenky a zapomínám na všední starosti. Jako učitelka jsem poznala, že práce v souboru je jednou ze správných cest výchovy

Ludmila Procházková, 20 let, 57
prodavačka, Modřany

Těžko říct. Já na to nemám vlohy.

Emka Havlová, 58
JZK ROH Strakonice

Já v tom souboru pracuji 14 let, dříve to byl soubor loutkového divadélka Radost. Dělá to, protože mám ráda děti a protože tady máme dobrý kolektiv, dobře se známe, vycházíme si navzájem vstřícně a pokoušíme se zdejší mladým lidem ukázat netradiční způsob divadla, do něhož zapojujeme i některé prvky divadla loutkového a černého.

Miroslav Vadlejš, 59
JZK ROH Strakonice

Já jsem původním povoláním řezník, což jde s tou prací, kterou zde zastávám na malé scéně, dobře k sobě. Odvážil jsem se udělat ten malý krůček od loutkového divadla k divadlu malých forem, přemohl jsem v sobě ten strach a vstoupil na jeviště před obecenstvo jako herec. — Jako proč? Prostě mě nebaví chodit do hospody a v souboru je dost slušné zábavy, i když je divadelní dřina. Kolektiv divadla dá zapomenout na všední starosti a hlavně na to, že má člověk málo peněz v kapse.

MEZINÁRODNÍ ANKETA

ČTVRTÁ SÉRIE odpovědí na otázky:

1. V čem vidíte hlavní smysl amatérského divadla v současné době?
2. Jaký byl největší úspěch ochotnických souborů vaší země v roce 1963?
3. Jaká je hlavní vývojová tendence amatérského divadelnictví u vás?

Dnes odpovídají:

USA

Sekretariát Americké asociace divadelních společností ACTA nám zaslal místo odpovědí na otázky zajímavé informace o své činnosti:

American Community Theatre Association je národní organizace místních, státních a oblastních divadelních společností, obecních divadel a jednotlivců, kteří pracují v takovýchto souborech nebo o ně mají zájem.

Hlavním účelem ACTA je pomáhat při řešení problémů, kterými se nemohou zabývat ani jednotlivá divadla, ani jejich regionální organizace. Národní organizace obecního divadla může nanejvýše účinně pozvednout úroveň představení, získat prostředky pro vzájemnou pomoc a podporovat rozvoj nekomerčního divadla jako živé síly v kulturním životě našich obcí. Účelem ACTA jako organizované síly je:

Podporovat a podněcovat výchovné stránky obecního divadla v souladu s cíli, které si vytyčila Americká asociace výchovného divadla.

Podporovat a rozvíjet vysoký standard ve všech fázích činnosti obecního divadla.

Poskytovat platformu, na které by se mohli scházet pracovníci obecního divadla všech stupňů, a podněcovat těsnější spolupráci mezi jednotlivými obecními divadly a státními a regionálními organizacemi po celé Americe.

ACTA nabízí svým členům:

a) Přímý kontakt s jinými obecními divadly prostřednictvím Regionální rady a systému regionálních konferencí.

b) Členství v AETA (Americká asociace výchovného divadla) a všechny výhody vyplývající z tohoto členství. Předplatné časopisu THE EDUCATIONAL THEATRE JOURNAL (Časopis pro výchovné divadlo), bulletinu THE ACTA NEWSLETTER (Zpravodaj ACTA) a možnost získat jiné publikace z oblasti divadla.

c) Sníženou sazbu předplatného na divadelní magazin ENCORE.

d) Možnost využití Stykové umísťovací služby AETA, která má za účel uvést zaměstnavatele ve styk s kvalifikovanými uchazeči.

e) Bibliografii knih, brožur a časopisů majících vztah k obecnímu divadlu.

f) Průzkumnou službu Wisconsinského střediska pro divadelní průzkum — jde o novou agenturu, vytvořenou Wisconsinskou univerzitou a Wisconsinskou státní historickou společností.

g) Informační divadelní službu ACTA s rostoucím seznamem údajů o uvádění her, informacemi o tom, jak začít s obecním divadlem atd.

NSR

Paul G. BURMESTER, Hamburk:

1. Hlavní smysl ochotnického divadla v Německé spolkové republice vidím v tom, aby na scéně byly uváděny hry, které profesionální divadla kvůli politickým předsudkům nebo ze strachu před hospodářskými represáliemi neuvádějí. Ochotnické divadlo musí být avantgardní a musí obecnstvu předvádět také díla „zavržených“ autorů.

2. Za největší úspěch ochotnických divadel naší Spolkové republiky pokládám pohostinské vystoupení Hamburské lidové divadelní společnosti (Hamburger Volks-Spielgemeinschaft) na podzim 1963 v universitním městě Aarhu v Dánsku. V plně obsazeném „auditoriu maximu“ tamější university byl předveden pestrý program scén, veršů a songů z děl Bertolta Brechta. Byl to veliký úspěch, o kterém největší dánský večerník, konzervativní „Aarhus Stiftstidende“ přinesl dvakrát podrobnou a nadšenou zprávu.

3. Hlavní vývojová tendence ochotnického divadla ve Spolkové republice se mi zdá být rozdvajená. Jedna část ochotnických scén se vyčerpává v čistě zábavné činnosti, při čemž převládají pohnutlivé vlastenecké hry a mělké šprýmy. Jiné scény se zase pokoušejí o ztvárnění a uvedení pokrokových a humanistických děl a narážejí přitom na mnoho těžkostí (viz bod 1).

SSSR

MICHAİL BERLJANT, Moskva:

1. Úvodem uvedu několik čísel. Jen v dělnických klubech při závodech, úřadech a školských ústavech pracuje nyní asi 60 000 ochotnických divadelních souborů, z nichž pouze čtyřem stovkám byl dán název ochotnické lidové divadlo. Co jim dává právo nést takový vysoký název?

Jestliže se podíváme na mapu Sovětského svazu, najdeme na ní asi 500 profesionálních divadel. A to na 5000 měst

Dánská současná satirická hra Vysněné město v zemi Štěstěny od E. Torstensonova v provedení Norrby Teater ve Fagerstě (Švédsko)

z představení veselohry Kde je Willig, kterou uvedl soubor Textilních strojů v NDR

V divadle Norrby ve Fagerstě vyučuje mímý Francouz Jean Pierre Roussel. Místo tradičního líčení bělobou dává žákům papírové masky

a osad městského typu a více než 40 000 venkovských sídlišť! Spolu s tím vzrůstající se kultura naléhavě vyžaduje ještě daleko širší spojení těchto měst, osad a sídlišť s literaturou, s uměním, s divadlem. Člověk žijící v nevelkém městě nebo dělnické osadě netíhne k umění nikterak méně než obyvatel velkého města Moskvy, Leningradu, Kyjeva nebo Rígy. Chce vidět na scéně nejlepší představení soudobé i klasické divadelní tvorby, hry zahraničních autorů, slyšet hudbu, prostě plně uspokojit své estetické zájmy. Proto v posledních pěti šesti letech na mnoha místech — a to zvláště tam, kde nejsou profesionální divadla — začala vznikat lidová divadla. Příznivou půdou pro ně byla masová ochotnická divadelní tvořivost. Nejlepší, nejzkušenější a nejlépe připravené ochotnické divadelní soubory začaly se převážet v lidová divadla. Mnohé z nich nyní se cítí neso tento k mnohemu zavazující název a po právu se mohou pokládat za skutečné nositele kultury mezi masami. Zde možno ještě podrobněji říci něco o tom, v čem tkví rozdíl mezi profesionálním a ochotnickým divadlem. Rozdíl zde samozřejmě je. A především spočívá v tom, že herci ochotnického divadla, ti, kdo se účastní na jeho práci, jsou lidé, pro které umění není profesí. Avšak daleko důležitější je zdůraznit ne to, co ochotnické a profesionální divadlo rozděljuje, nýbrž to, co je spojuje a sblízuje. A to je především jednota cílů: vychovávat prostředky umění milióny sovětských lidí, vštěpovat jim vysoký umělecký vkus, poskytovat jim estetický požitek.

2. Na tuto otázku není nikterak lehké odpovědět. Minulý rok byl pro amatérskou tvořivost poznamenán tak vážnou událostí, jako byla Vsesvazová přehlídka amatérské tvořivosti odborářů. Podle podmínek přehlídky zúčastnily se jí všechny druhy a žánry umění hudebního, choreografického i sborového, zúčastnily se jí orchestry od estrádních až po symfonické, baletní soubory i agitační skupiny. Jestliže všechny druhy amatérského umění vyvrcholily — abychom tak řekli — svůj vítězný pochod vpřed koncerty na počest delegátů XIII. sjezdu odborů na scéně kremelského Sjezdového

paláce, pak k bilanci soutěžení ochotnických divadel je ještě daleko, má k ní teprve dojít. Ovšem již nyní, před chystanou dekadou, je možno mluvit o vynikajících úspěších milovníků scénického umění. A je zde i ruská klasika, jako třeba hudební drama M. Musorgského „Boris Godunov“ v podání souboru Paláce kultury lehkého průmyslu v městě Černovci, i opera „Říjen“ od V. Muradeliho, inscenovaná zasloužilým uměleckým pracovníkem J. Policinským v souboru Gorbunovova paláce kultury. Řadu výborných představení připravila ochotnická divadla z Moskvy (Palác kultury Metrostroje), z Leningradu, z Kyjeva, z Volgogradu (například hra G. Mdivaného „Tereziny narozeniny“ v podání volgogradských výrobců traktorů) a z mnoha jiných míst.

Krátce řečeno: Vsesvazová přehlídka umělecké tvořivosti, 100. výročí velkého reformátora divadla K. S. Stanislavského a hlavně pak projednávání otázek ideologické práce na červnovém plénu ÚV KSSS — to vše jsou události, které v obrovské míře přispěly k dalšímu ideově uměleckému růstu ochotnického divadla v SSSR.

3. Zdá se mi, že odpověď je z valné části obsažena již v odpovědi na první otázku. Je jasné, že jak v profesionálním umění, tak i v amatérské umělecké tvořivosti existuje jednota cílů. A tato jednotu můžeme snadno sledovat na příkladech z mnoha ochotnických představení, z nichž o některých byla zmínka již výše. Sloužit lidem prostředky umění — v tom tkví tato jednota. „Být zdrojem radosti a inspirace pro milióny lidí, vyjadřovat jejich vůli, city a myšlenky, být prostředkem jejich ideového obohacování a výchovy“ — tak je to napsáno v Programu KSSS na adresu sovětské literatury a umění. Každý, kdo pracuje v ochotnickém divadle, musí být proniknut osobní odpovědností za řešení tohoto jistě grandiózního úkolu, musí vytvářet pracovat a mnoho tvořivě pracovat k tomu, aby obhájil vysoký název umělce. Jsme šťastní, když si uvědomíme, že umění „se zmocnilo lidu“, že bez něho sovětský člověk si nemůže představit svou existenci, že ono pevně a navždycky vešlo do jeho života.

NDR

KONRAD HOERNING, vědecký pracovník Ústavu pro výzkum lidového umění při Ústředním domě pro lidové umění, Lipsko:

1. Smysl ochotnického divadla v NDR vidím v tom, že tvůrčí uměleckou činnost v divadelních skupinách na jedné straně účinkující obohacují svůj život a svou osobnost, vzdělávají se a nacházejí těsnější vztahy k umění vůbec, a na druhé straně mnoha lidem jako divákům k jiným uměleckým dojmům prostředkují navíc divadelní zážitky a tím emocionálně zvláště účinným způsobem další poznání.

2. Největší úspěchy našeho ochotnického divadla v roce 1963:

a) „Herbstrauch“ (Podzimní kouř) v Dělnickém divadle v Teltow — dramatizace románu o vývoji zemědělských výrobních družstev od Bernharda Seegeara;

b) „Horatier und Kuriatier“ (Horatiové a Kuriatové) od Brechta—Schwaena v provedení vyšší školy Rainera Fetschera v Pirně;

c) „Das Geständnis“ (Doznání), společná inscenace Vesnického divadla ve Wartenbergu s Dělnickým divadlem „Stern“ (Hvězda) — dramatizace povídky od Galiny Nikolajevové.

3. Hlavní vývojová tendence ochotnického divadla v NDR má tři stránky:

a) skupiny se stále více snaží ztvárnovat skutečné problémy doby;

b) jelikož je příliš málo her s touto tematikou, rozvinulo a rozvíjí se veliké hnutí za tvorbu nových her;

c) stále víc a více snaží se soubory, zvláště pak jejich vedoucí, ochotničtí režiséři, získávat systematicky kvalifikaci a stále vzrůstající měrou jim v tom pomáhají státní instituce a profesionální poradci.

Pokračování

• **NĚMECKÁ SPOLKOVÁ REPUBLIKA** — V Korbachu připravují 16. mezinárodní týden ochotnického divadla. Vystoupí soubory z Holandska, Rakouska, Švédska, Anglie, Belgie, Francie, Irsko a Německé spolkové republiky. Na programů jsou hry těchto autorů: Erwin Sylvanus, Hans Schubert, Georg Kaiser, Pär Lagerkvist, Labiche, Harold Pinter, Josef van Hoeck, Lesage, Wolfgang Hildesheimer, Shakespeare.

(Die Volksbühne — Aarau — Švýcarsko)

• **ŠVÝCARSKO** — Dramaturg divadla z Lucernu dr. Kessler referoval na kurse pokročilých ochotnických režisérů v Curychu na téma Základy moderního divadla. Základem kursu bylo představení Borchertovy hry Venku přede dveřmi.

(Die Volksbühne — Aarau — Švýcarsko)

• **NĚMECKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA** — Ústřední pracovní sbor pro ochotnické divadlo vydal podrobně vypracovaný perspektivní plán, obsahující rozbor úkolů kabaretních a činoherních souborů a pracovních sborů v okresech a krajích. Podnětem k zpracování tohoto materiálu byly zkušenosti studijní delegace v CSSR.

(Der Funke — Lipsko — NDR)

• **POLSKÁ LIDOVÁ REPUBLIKA** — Ministerstvo kultury a umění spolu s ministerstvem osvěty, odborovou, mládežnickou, učitelskou a studentskou organizací za spolupráce Svazu spisovatelů a Svazu amatérských divadel vyhlásili XI. celopolskou soutěž recitátorů k 20. výročí PLR, jejíž ústřední kolo bude uspořádáno v březnu 1965. Soutěž je rozdělena do tří kategorií: pro amatéry, školní mládež a pro vysokoškolské studenty. Každý ze soutěžících je povinen nastudovat tři vystoupení: báseň, uměleckou prózu a publicistickou literaturu. Dvě vystoupení mají být vybrána ze současné polské tvorby, třetí má být překlad. Vystoupení se hodnotí za výběr repertoáru, za interpretaci, za kulturu slova, za celkový umělecký výraz. Sedmdesát vítězů ústředního kola bude odměněno peněžitými cenami ve výši od 500 do 3000 zlotých. V přihlášce k soutěži odpovídá účastník na tyto otázky: Účast v lidové tvořivosti, zúčastnil-li se minulých soutěží a s jakým výsledkem, jaké knihy přečetl při přípravě na soutěž, názvy děl, která připravil do soutěže. Na přihlášce se zaznamenává bodové ocenění v místním, okresním, krajském a celostátním kole soutěže. Současně s vyhlášením soutěžních zásad byly vydány metodické pokyny pro organizaci soutěže. Základní kola soutěže probíhají do 30. září 1964. Již v březnu vyšly pokyny tiskem jako vkusně upravená brožurka.

• **POLSKÁ LIDOVÁ REPUBLIKA** — V rámci Celopolského festivalu amatérských divadel, který organizuje ministerstvo kultury a umění k oslavě tisíciletého výročí polského státu a 20. výročí založení Polské lidové republiky, vyhlásil ústřední výbor Svazu polsko-sovětského přátelství spolu s redakcí časopisu Teatr Ludowy soutěž-anketu. Soubory vyplní dotazník o uvádění sovětských her, doloží své údaje ohlasem v tisku, oceněním v soutěžích a potvrzení o návštěvnosti pořádaných akcí. Nejlepší soubor vystoupí na ústřední přehlídce v Lodži. Nejaktivnější vedoucí souboru nebo režisér bude vyslán na zájezd do SSSR.

(Teatr Ludowy — Varšava — PLR)

• **ANGLIE** — Od května do srpna pořádají různé divadelní organizace v Anglii 14 pěti až dvacetidenních letních školení o problémech studia Shakespearových děl.

(Amateur Stage — Londýn — Anglie)

Karel Král,
JZK ROH Strakonice

60

Já prostě musím něco po práci dělat a tady se člověk vyvzteká dost. Děláním to rád kvůli dětem a kvůli mladým lidem vůbec.

Pavel Vlach,
JZK ROH Strakonice

61

Mě do divadla přivedli kamarádi, kteří se mnou hrají v big-beatové skupině. Máme velkou chuť hrát tuhle hudbu, ne pro peníze, ale protože nás to baví. Jsme součástí zdejší amatérské scény divadla malých forem a děláme to rádi.

Vladimír Bláha,
JZK ROH Strakonice

62

Pracuji jako herec, a sice proto, že chci něco dělat a dělat se něco musí. Tak myslím, že je nejlepší dělat to, co nás nejvíce baví, a hlavně něco pro lidi. Tato práce mne velmi baví, ne proto, že by mě někdo do toho nahecoval nebo že by mně řekl, ty to musíš dělat. Tahle práce se musí dělat proto, že se chce dělat a jinak to není možné.

Vladimír Kostělec,
JZK ROH Strakonice

63

Já se k tomu dostal jako slepý k houslím, protože kamarádi potřebovali do zdejšího divadla bubeníka. Ale dnes jsem tomu opravdu rád. Také zde pracuji jako rekvizitář a mohu říci, že k tomu všemu mne přivedl ten dobrý kamarádský kolektiv. Také se snažím, abych pomohl vytvořit kvalitní divadlo, pro naše mladé lidi.

Jan Trška,
JZK ROH Strakonice

64

Práce v amatérské scéně je moc fajn věc. Chceme tím ukázat novou formu divadla a hlavně získat hodně mladých lidí pro divadlo. Dříve jsem hrál ve velkém divadle, ale došel jsem k názoru, že malými formami se dá bezprostředně vyjádřit to, co chceme. V souboru se mi velmi líbí, mám rád něco bravurního, neobvyklého, co prostě vybočuje z klasických forem. Vždycky jsem pociťoval potřebu něco dělat, tak jsem tady.

Jiří Rothe, 27 let,
technický úředník, Modřany

65

Když jsem přišel z vojny, tak jsem vcelku neměl co dělat. Z práce jsem přišel domů, zašel do Lidáku, a tak jsem v hospodě trávil většinu volného času anebo jsem ho jinak přežil. Jednou za mnou přišel Bohouš, jestli bych nevzal kováře jako zázskok. Byla tady prima parta a tak jsem tu zůstal. Už se ani bez divadla nedovedu představit.

Zdeněk Voborský, 22 let,
údržbář, Modřany

66

V divadelním souboru nepracuji ze dvou důvodů. Jednak mám málo času. V týdně pracuji a v sobotu a v neděli nemůžu, protože chci, abychom se aspoň jednou za týden viděli s Věrou, když je v intru. Za druhé si myslím, že se v souboru nepracuje tak jako dřív... To je těžká otázka. Ono nejde jenom o soubor, ale hlavně o ČSM. Je to špatný řízení. Není kolektiv. Je to zpárování. Vyvíjí se málo společné zábavy. Dřív jsme jezdili společně na výlety, na čajích se sedělo u jednoho stolu. Dnes se sejdou jen ti nejoddanější. Ti ostatní nechodí. Starší mají zájem o rodinu a mladší mezi nás těžko zapadnou, protože máme partu příliš těžce uzavřenou. K rozpadu kolektivu rozhodně přispěla ztráta klubovny. A jak by měl vypadat soubor, kde bych chtěl pracovat? Museli by v něm být společenský lidi. Nesmělo by se to tam párovat, protože to soubor rozbíjí. Práce a zábava by musela zasáhnout všechny. Všem by se měly dávat úkoly a možnost pracovat. Takže já bych vlastně v souboru dělat chtěl...

Práce na Strakonickém dudáku postupovala rychleji než na RUR. Vyšli jsme z tradičního uchopení příběhu o furiantském Švandovi, který pro peníze opouští rodnou zem i milé děvče, jež se mu cele obětuje, a s pomocí Švandovy matky ho po ztroskotáních ve světě přivádí zpátky domů, aby především tady Švanda ukázal, co umí. Nic víc a nic méně. Vycházeli jsme po bedlivém rozmyšlení s celým souborem z toho, že je potřeba dát mladému divákovi základní informaci o klasickém díle, v němž je zakotveno živé podobenství, které snadno obsáhne jeho dosavadní zkušenost. Kdyby byla Tylova hra určena výhradně dospělému obecnstvu, neobávali bychom se zřejmě komplikovanějšího výkladu, jak k němu dává dohles popud Krejčovo uchopení Strakonického dudáka na Národním divadle, v němž se přeskupením replik, ale zvláště zdůrazněním významů, které dosud nebyly scénicky potvrzeny, přesouval i akcent ideový na právo mladého Švandy dudáka na omyl. Dobově podmíněný jevištní výklad ND by mohl sloužit za podnět, nikoli za automatické zopakování toho, co Otomar Krejča ve snaze prorazit okna do světa ve chvíli uzavřenosti zidealizovaného domova se Strakonickým dudákem především názorově udělal.

Každá úprava je závislá na dobovém kontextu a subjektivním vztahu tvůrce k dramatikovu dílu, které chce uvést do kontrapunktického vztahu s dobou, či lépe s některými jejími tendencemi, které se ukazují jako mrtvolné a ochuzující život o jeho plnost. Úprava nebývá zpravidla gruntovním nahrazením autorova zamýšleného obsahu obsahem úplnějším, ale poněkud zúženějším, a to povýšením aktuálního akcentu nad celistvost dramatikova textu. Úprava do jisté míry supluje nedostatky původní tvorby, která zatím k svrchované životním mezníkům společností nezašla důsledně uměleckými prostředky vznětlivé stanovisko. Při každé úpravě však záleží na tom, aby zachovala obraznou argumentaci výchozího textu.

Jestliže jsme v našem souboru začali diskutovat o úpravě Strakonického dudáka, kterého jsme přesto realizovali v jeho původnosti, týkala se tato diskuse spíše RUR, jeho částečné úpravy. Studium RUR totiž ustrnulo a nehnulo se z místa právě pro nejasnost toho, zda inscenátor může sáhnout do textu. Generace, která byla vychovávána k tomu, že dramatikův text je tabu, se jakýmkoli zásahům bránila. Mladší generace, kterou jsem pohříchu zastupoval v souboru jen s ostrůvkem mladých lidí, sdílela názor, že text je sice výchozí, ale přece jen jednou ze součástí budoucího představení. Kdy však je možné sáhnout do textu, jak a v jakém rozsahu, nebylo vlastně jasné nikomu. Proto bylo třeba zásady úpravy v souboru ujasnit.

V amatérském divadle, objasňoval jsem způsob zásahu do předlohy, jde více než o úpravu vznětlivé povahy, jak jsem se o ní zmínil v souvislosti s Krejčovým inscenačním výkladem Strakonického dudáka, o úpravu zpřístupňující schůdnou cestu k interpretaci toho dramatického textu, který v sobě udržuje potencionální náboj zpřítomnění. Často však je takový

Jak jsem hledal pro náš soubor hru

FIKTIVNÍ KAPITOLKY Z PRAKTICKÉ DRAMATURGIE 7
JIŘÍ FLÍČEK

text zablokovan zdlouhavými pasážemi, pouze době svého vzniku srozumitelnými narážkami a výpady, někdy i množstvím podružnějších epizod atd. Tato technická úprava, která má proklesit text k srozumitelnosti, se provádí běžnými škrty, tj. těmi, které zkracují text do přijatelného jevištního času, ovlivněného dnes filmem, který předpokládá nanejvýš dvě hodiny účinného trvání. V těchto škrtech se často nedotýkáme ideového vlivu hry a nenazýváme je vpravdě ani úpravou, protože jsou a mají být součástí režijní inscenační praxe. Jestliže ovšem při technických škrtech zasáhne ideovou strukturu — v postavách, ve stavbě, v konfliktu i v jeho vyústění, mluvíme o částečné nebo úplné úpravě, která se podřizuje soudobé inscenační interpretaci. V takové úpravě se uplatňuje ideový akcent jako rozhodující. Tuto tzv. ideovou úpravu provází u starších textů i úprava jazyková a skladebně větná. Archaismy se nahrazují obvykle živějšími výrazy, pokud archaismus nemá dosud srozumitelnou platnost, a větná skladba se přizpůsobuje soudobé (postavení slovesa ve větě). Ovšem to samo o sobě nestačí, protože každá postava ve hře má — nebo by měla mít — svůj dialogický rytmus, který je potřeba v souladu s výkladem charakteru zachovávat. K jazykové a skladebně větné úpravě však raději sami nesaháme a konzultujeme ji s divadelním odborníkem.

V našem případě však nebylo při RUR třeba tak daleko zacházet, stačilo jen zůstat u částečné úpravy, v níž se technická (zkracovací škrt) prolínala i s ideovou, takže jsme na to mohli vystačit s vlastními silami. Zatímco krácení Alquistova závěrečného partu, kde se prokracoval naivní lyrický argument, prošlo bez pohromy a s porozuměním jeho představitelů, nastal problém u charakteru Nány a Heleny.

U Heleny šlo o potvrzení těch jejích rysů, které zvýrazňují její spoluměřítko na tragické nutnosti zániku sobecké společnosti, a to především režijním a hereckým akcentováním, nikoli škrtů. Obvykle bývá Helena hrána jako naivní oběť, nám však šlo

o to, aby ve shodě s textem, jak jsme jej pochopili, nebyla pasivní obětí, ale spoluobětí sebe sama, své omezenosti, důvěřivosti, všeobecně humanistických zásad a bezpracného ráje, do kterého vstoupila po svém svobodném rozhodnutí. To ovšem znamenalo, aby od příjezdu na ostrov a svolení k sňatku s centrálním ředitelem až do spálení rukopisů o výrobě robotů bylo v jejím jednání podtrženo vše jako nutné, nikoli náhodné. Znamenalo to čitelné zveřejnit i její proměnu po deseti letech na ostrově vůči manželovi a vztahu k ostatním mužům, z nichž Gall se zřejmě dostal s Helenou k důvěrnějšímu vztahu. [Helenin vliv na Gallovy experimenty s nervovou soustavou robotů!] Podobně bylo třeba zvýraznit Nánin podíl na tragické nutnosti celého příběhu. Proto jsem navrhoval škrtat důsledně Náninu osudovou předpověď tragického konce, v níž jsem spatřoval zeslabení účinku ve vývoji událostí, které samy o sobě měly již tragickou logiku. Představitelky obou rolí se zásahům bránily. Představitelka Nány, která kdysi tuto roli již hrála, se nemohla smířit s tím, že jí bude vzata role věstkyňe, herečka, která hrála Helenu, se cítila heroinou a neustále spěla ke glorifikaci každého Helenina jednání. Tím se ovšem dostávala od prvního čtení u stolu k popření vývoje této postavy, která je rozsahem v celé hře největší: od veseloherní naivky ve vstupní komedii až po tragikomický vrchol zničení v závěru 2. dějství. Protože jsme se nemohli dohodnout a hlavní režisér neměl vůli pokusit se přebásit roli Heleny, byly zkoušky na RUR přerušeny a rozhodlo se pokračovat ve studiu až po prázdninách. Nikdo však moc nevěřil, že k dostudování vůbec dojde. Poměry v souboru, jakmile se narazilo na vskutku tvůrčí problém, se ukazovaly naprosto netvůrčí a nezdramé. Proskočil dokonce názor, že bychom pro teplé měsíce měli nastudovat něco lehčího; mladí byli pro kabaret, starší členové souboru pro operetu. V tu chvíli, kdy mně bylo doporučeno, abych se po něčem „lehčím“ porozhlédl, jsem ani netušil, že se na mě mnou sklání pomalu a jistě Damoklův meč.

● Jednotný klub pracujících spolu s dramatickým kroužkem Lesnické technické školy v Hranicích uvedl v květnu premiéru historické hry Romance Helfštynska. Autor hry Václav Dragoun čerpal látku z pověstí o hradeě Helfštyně a Janovi z Messenbeku a z událostí při obsazování hradu moravskými stavy v letních měsících v polovici let třicátých patnáctého století. V programu žádá diváka, aby s trochou fantazie pochopil nezbytné osoby z množství prostého, za dobro a právo bojujícího lidu, který svých znalostí o hradeě dovedl využít v boji proti uchvatitelům. Jeho hra však není uměleckým dílem. Působí dojmem rozvláčnéhó vyprávění o dějích, místo aby se děje odehrávaly na jevišti před divákovými zraky. Trpí značnou popisností, je chudá na

konflikty a zápletky. Projevuje se to např. v 1. jednání, kde se zbytečně prodlužuje expozice výkladem o pivu a lektvaru lásky, podobně ve 3. jednání zdržuje děj vyprávění o ztraceném dítěti jirím z Křavař atd. Některá vyprávění se dokonce v obměně opakují. Režisér (byl jím sám autor) pracoval s mladými studenty, ne staršími dvaceti let. Je pochopitelné, že herecké výkony byly značně rozrůzněné. Bylo vidět, že soubor přistoupil k práci velmi odpovědně, dával si záležet na pečlivě jevištní mluvě, nebylo zde ledabylosti ani do očí bijících začátečnických nedostatků. Také scéně byla věnována nemalá péče. Přes to všechno nebylo možno — vinou slabého textu — vytvořit živé a přesvědčivé divadlo.

C. BLÁHA

Festivály na pokračování

OMYL

Jeden den květnové přehlídky v Kroměříži byl věnován autorské dvojici Karel Pokorný a Milan Riehs. *Diva-délko za roletou* ZK Státních orgánů v Brně uvedlo odpoledne novou Pokorného kabaretní tragédii *Případ Babinský*. Jde o satiru se silnou myšlenkou, vyzývající proti lidské netečnosti. Na rekonstrukci případu „zločince“ Babinského autor nachází mnoho příležitostí k vyslovení myšlenek bleskem konfrontujících minulé i současné nedostatky našeho života. Zdá se mi, že autor hledá za vsměchem a satirou lidskou dimenzi, hledá odpověď na otázku, proč jsou vztahy mezi lidmi a vztahy mezi společností a jedincem někdy deformovány. Provokuje nejen k nějakým konkrétním asociacím, ale k daleko obecnějším otázkám, na něž hledá odpovědi. Chce, aby je hledal především divák. Míří proti lhostejnosti k nedostatkům, proti netečnosti k nespravedlnosti a proti pohodlnosti zasáhnout konkrétním činem. V tom je, myslím, síla nové hry Karla Pokorného. Z inscenace také vyplývá, že takto soubor hru zásadně pochopil a tlumočil ji s elánem prozrazujícím, že mluví za sebe a že ví, k čemu se chce vyjádřit.

Samotná předloha má ovšem i nedostatky, jež se mladému souboru nepodařilo překlenout. Tam, kde autor hry odbíhá od ústředního tématu k jednotlivým epizodám (např. některé scény s Marií Terezií, scéna v hospodě apod.), nedaří se ani inscenátorům. Dále ne vždycky dovedou jednotliví herci udržet potřebnou míru nadsázky, která je charakteristická pro tento žánr. Herec zde stojí totiž před dvojnásobným úkolem. Jednak vytváří postavu nesoucí konkrétní dějovou osnovu a vedle toho musí být stále nad touto postavou, evokovat současné problémy a dokonce hodnotit takto vytvořenou postavu hry z pozice současného občana. Je to především problém postavy Marie Terezie a jejího ministra, je to ve své podstatě problém komentátora hry — soudce.

Týž den večer hrál soubor *Monokl* — satirické divadlo Brno Pokorného a Riehsův kabaret *Trosečníci na Cidlině*. V porovnání s Případem Babinský jde o text, který si klade jiné cíle a k tomu volí jiné prostředky.

Jednotlivé scénky jsou zde spojeny velmi volnou dějovou vazbou. Je tu celá řada odboček, jako například celá ostrovní soutěž. Myšlenkové těžiště je pak až v poslední třetině hry, kde jde o krutý výsměch lidské pohodlnosti, kdy člověk je ochoten měnit svoje názory, jestliže si tím uchová nebo získá pohodlné bytlo. Scéna, v níž jsou lidé execirováni opičákem, je přímo otravná. Bylo to svižné, úsměvné představení, v němž hlavně vadila místa, kdy herci začali zpívat. Z jednotlivých hereckých výkonů zde na sebe především upozornila představitelka učitelky. Škoda jen, že se souboru dařilo lépe v estrádních polohách v prvních dvou třetinách inscenace, zatím co závěr nebyl inscenačně tak dobrý, ačkoliv v textu tu zazní závažná myšlenka.

Domnívám se, že omyl všech diskusí kolem těchto dvou souborů v Kroměříži byl v tom, že se dost mechanicky srovnávaly obě předlohy, z nichž každá míří do jiných oblastí, klade si jiné cíle a používá i jiných formálních postupů. Jde-li v Případě Babinský o kabaretní hru s důrazem na slovo *hra*, včetně stavby a snahy po soustředěném vyjádření myšlenky, pak u Trosečníků na Cidlině jde spíše o estrádní hru, s důrazem na slovo *estrádní*, s volným řazením jednotlivých výstupů. Tomu pak zcela zákonitě odpovídají i různé postupy při výběru inscenačních prostředků. Z hlediska této diferenciace je pak nutno hodnotit oba soubory a jejich vzájemné srovnávání je velmi těžké.

Dr. ZDENĚK KOKTA

JARNÍ DNY KULTURY V LOUNECH

Celých osm dní trvala lounská přehlídka kultury. A bylo co si vybrat. Vždyť nešlo jen o divadlo: výstava scénických návrhů F. Strípka, fotografie P. Diase, koláže Jiřího Koláře a pro změnu big-beat Olympic i koncert lounské dechovky a matiné kreslených filmů. Pořad litvínovského poetického kabaretu a Kladivadla zahajoval druhou část, mezikrajskou přehlídku amatérského divadla. Na pozvánkách jsme četli, že pořadatelé jsou krajské komise STMP v Ústí n. L. a Hradci Králové a Městská osvětová beseda v Lounech. To byla pozvánka. A jaký byl

fakt? Ústí mělo dobré zastoupení, jak početně, tak v odborné části přehlídky, při hodnocení souborů, diskusích a seminářích. Početně dobré je myšleno relativně vzhledem k finančním podmínkám a možnostem krajů. Bylo vidět, že i Městská osvětová beseda udělala na celé akci pořádný kus dobré práce. Úplně se ale ztratil druhý partner — Východočeští. Na kraj s takovou pověstí vzorných organizátorů ukázali žalostně málo. Jediný zástupce z východních Čech se sice zúčastnil prvního představení, druhý den je pečlivě zhodnotil — a to bylo vše. I ten jedináček odjel. Obě představení východočeská, inscenace lounského souboru, hodnocení, seminář, prostě celé tři dny probíhala mezikrajská přehlídka bez zájmu jednoho kraje. A přece zde byla příležitost k tomu, aby metodici i členové poradních sborů nejen porovnali výsledky práce svých vybraných souborů, ale pohovořili si o leccems, co je jim společné nebo právě rozdílné. Je to škoda, i když Severočeši udělali vše, co bylo v jejich silách, aby tento dost nepochopitelný nezájem překonali.

První přehlídkové představení byla Nebezpečná křížovatka souboru Vojan z Hrádku n. Nisou. — Překvapivě čisté představení, ve kterém soubor dokázal, že amatérští divadelníci mohou zvládnout náročnost již pomalu odvyklých konverzačních her. Účelně řešená a vkusná scéna, režie, která nešla nad možnosti herců, sympatický soubor, na jehož další práci můžeme být právem zvědaví. — Po zkušenostech z minulých let jsme se těšili na

Povídka J. Škvoreckého *Jak se Brynych nestal vojenským básníkem* v jevištní úpravě R. Hlavsy byla uvedena v pořadu *Taky vám bilo osmnáct? na Celoarmádním festivalu malých forem ve Sliači*

soubor ze Svitav a byli jsme trochu zklamáni. Casonova Jitřní paní je bezesporu hra zajímavá, režisér se však dal příliš unášet baladickostí a mystikou, příliš kouzlil, realita hry se ztrácela. Některé herecké výkony i dosavadní výsledky ukazují, že soubor je plně schopen jít umělecky výš a že právem stále patří mezi naše nejlepší. Casona nebyl prohrou, spíše zastavením, a to je na tento soubor málo. Na druhé straně však dost k zamyšlení. — Kutnohorští havíři v provedení souboru SZK 9. květen ze Dvora Králové jen dokázali obtížnost inscenace klasické hry a jejího současného výkladu. Týká se nejen amatérských, ale často i profesionálních divadel. Bylo vidět, že všichni přistupovali s velkou péčí a chutí ke studiu Tylovy hry, ovšem výsledkem bylo představení nevzrušivé, ploché, s několika zajímavými hereckými výkony, ale i s četnými ukázkami ochotnické práce let třicátých. Je výtečné, že v souboru pracuje dost mladých lidí, že mají odvahu a snaží se poprat se s problémy. Jde ale spíš o to, zda se prali nebo alespoň pokoušeli prát s těmi problémy, které současný výklad klasické hry dramaturgovi, režiséru i hercům přímo nabízí. Představení lounského souboru, Majakovského Sprcha, mne trochu uvedlo do rozpaků. Tušil jsem už od začátku přehlídky, že půjde asi o to nejlepší, co na přehlídce bylo, a že bude-li něco přicházet v úvahu z těchto dvou krajů pro užší hrnovský výběr, bude to asi Sprcha. Víím, co Lounští dovedou — od Třetí sestry až k Brechtovi — ale Sprcha je přece zcela jiný druh oríšku, jak pro soubor, tak pro režiséra. Výsledek ukázal, že bude ještě třeba hodně zapracovat. Ve vylehčení herecké práce, v temporytmu, představení místy upadalo do rozvleklosti a popisnosti tam, kde bylo možno, vlastně nutno, pracovat se zkratkou, s detailem, střihem. Někdy jakoby právě sprcha udusila jiskru. Což je normálně možné, ale zde ne, naopak. Představení ovšem bylo relativně nejlepší na celé mezikrajské přehlídce.

J. SINDELÁŘ

VOJÁCI A LÁZNĚ

Nezasvěcenému návštěvníkovi, který navštívil v posledních květnových dnech klidné slovenské lázně Sliač, musel být při vši nevšimavosti přece jen nápadný počet mladých vojáků, kteří se zcela nenuceně, přirozeně a svému věku i zdraví úměrně pohybovali po lázeňských prostorách. Klidné lázně ožily. Tou příjemnou injekcí do lázeňského stereotypu, jindy zpestřeného sem tam hlášením místního rozhlasu nebo kinem, byl *Celoarmádní festival souborů malých jevištních forem*. Osm nejlepších kolektivů a řada jednotlivců se sympaticky představilo svým kolegům, pracovníkům v armádní kultuře (nechtě teoretici odpustí, víím, že kultura je jen jedna) a lázeňským hostům.

Tři nejlepší soubory, které si odnesly ceny festivalu, patří při sebepřisnějším měřítku k tomu nejvyššímu, co v souborech malých jevištních forem u nás máme vůbec. Tedy příjemné zjištění proti létům minulým, kdy vojenské soubory kvalitou svých předloh a interpretací stály ne

Šlapákův snímek z vystoupení ruzyňského souboru VOJ na celoarmádní přehlídce ve Sliači

po boku, ale často za svými civilními partnery.

Pásmo Encyklopedické heslo: XX. století libereckého souboru není sice nic jiného než pestrý sled písniček, novinových zpráv z let 1900—1930 a výtečných gagů, spojených vtipným textem, ovšem, a to je nebývalé i u profesionálů, zpracovaných, režirovaných a interpretovaných s obrovským vkusem a smyslem pro chytrý humor. Jan Schmid a Karel Novák, tvůrčí i interpretační protagonisté souboru, vytvořili svým pořadem ojedinělou atmosféru na jevišti i v hledišti. A vůbec nikomu nevadilo, že „soubor nepracuje s vojenskou tematikou“. Byl to umělecky jedinečný pokus o dobrou zábavu. Pokus, který na 100 % vyšel.

Přerovský soubor letištního klubu pod uměleckým vedením zkušeného Radka Hlavsy se představil programem *Taky vám bilo osmnáct?*. Aktuální mikropovídky, aforismy a scénky tlumočily názor mladých herců a zpěváků. Je to dobrý pocit, když z jeviště zazní názor, vyplývající z hlubokého přesvědčení i z té dvacetileté moudrosti, která nic bezmyšlenkovitě nepřestírá a při níž se nikdo nestaví hezčí nebo chytřejší než je.

Big-beat přece jen nebude možné paušálně chápat jako popud k demolování sálu: *Ruzyňský soubor Šimkovým kabaretem Nečekejte twist* prokázal, že dobrá big-beatová skupina neztratí na své přitažlivosti a oblíbě zapojením do kabaretní předlohy. Pořad diváka přesvědčí o tom, že i na první pohled vypadající módní záležitost může být devízou. Ovšem chce to trochu přemýšlet.

To tedy byly tři nejlepší soubory, z nichž dva armádu reprezentovaly na ústřední přehlídce malých jevištních forem v Písku.

Součástí festivalu byl i textappeal z nejlepších prací, vyhodnocených v literární soutěži. Šimek, Koenigsmark, Žalud jsou jen tři z těch nejlepších. Malé formy v armádě začí-

nají mít i své tvůrčí zázemí. Potřebují ho jako sůl. Závěrečný seminář znova zdůraznil, že satira má v armádě k čemu promluvit a že má zelenou. Ale nepředbíhejme událostem. Jak to s těmi otevřenými dveřmi pro satiru v praxi bude vypadat a kdo se jí přece jen ještě usilovně bude bránit, to poznáme v průběhu nové sezóny. A za rok si o tom popovídáme. S jeviště i v hledišti. Je k čemu mluvit a síly i talent také nechybí.

Byly to hezké a plodné čtyři dny. Lázně ožily stejně jako stojaté vody falešného sebeuspokojení. Mladý člověk si s sebou bere na vojnu schopnost přemýšlet o sobě i svém okolí. Jde o to, aby na vojně tuto schopnost rozvíjel. A bude-li mu dána možnost, pak bude méně lhotejný.

bk

LIŠKY, DOBRÚ NOC

S velkým záujmem očekávali účastníci Celoslovenskej prehliadky v Spišskej Novej Vsi vystúpenie súboru L. Štúra zo Zvolena, ktorý uvádzal v piaty deň prehliadky hru súčasného slovenského dramatika Igora Rusnáka *Lišky, dobrú noc*. Hra je svojou myšlienkou a tematikou naozaj aktuálna. Je na repertoári viacerých slovenských divadiel i amatérskych súborov. Slovenské národné divadlo ju uviedlo ako celoštátnu premiéru v marci t. r. Po priemerných výsledkoch prvej polovice prehliadky bolo vystúpenie Zvolenčanov veľmi príjemným uspokojením. Odviedli predstavenie svieže, založené na vhodných a presvedčivých hereckých typoch a na dôvere v autorov text. Súbor treba pochváliť za pohotovú dramaturgiu a za elán, s ktorým hru našťudoval. V hre ide o hľadanie zmyslu ľudského konania. Je tu zrejmá autorova snaha dopátrať sa opravdivého humanizmu v našej konkrétnej spoločenskej situácii. Rusnák sa hrou zaraďuje do generácie

tých mladých umelcov, ktorí vedia rozhorčene vyjadriť svoj protest proti deformáciám, ku ktorým v našom spoločenskom živote v nedávno uplynulých rokoch došlo a ktoré dnes ešte doznievajú. Svoje náhľady nepodáva sucho ani v nejakej rafinovanej forme inotajov. Dobré pochopil zákony drámy, usiluje sa ich plne rešpektovať, preto vytvoril postavy, ktoré sú vyhranenými typmi s veľmi konkrétnymi vlastnosťami. Hra bojuje o dobro a pravdu. Iste preto aj postavu Jany hyperbolizuje symbolom svätej Jany, ktorá zahynula za pravdu v plameňoch. Dialogy sú niekedy trochu rozvláčne. Úspech Zvolenčanov začína dobrým obsadením hry vhodnými hereckými typmi, najmä farára a Gusta. Režisérka hry Marta Gogalová išla pri štúdiu hry do hĺbky a bránila sa akémukoľvek zjednodušovaniu. Na škodu vecí bolo, že súčasne aj hrala postavu Jany. Ide o jednu z kľúčových postáv v hre a žiaľ práve k jej plnému stvárneniu chýbal odstup pohľadu režiséra. Ostala tak trochu na pol cesty, patrilo sa jej viac zvýrazniť radosť a optimizmus. Presvedčivá bola Magda Vlasty Oravcovej a hlboko ľudská Mária Rajecká ako Šípková. Trochu zjednodušená a strohá bola postava riaditeľa v podaní Marka Rajeckého. Osobitne sa treba zastaviť pri hereckom výkone Vladimíra Brtku, ktorý bol najpresvedčivejším mužským predstaviteľom v roli farára. Zvolenčania vystúpili úspešne a stretli sa s dobrou odozvou u náročného prehliadkového publika.

J. ŠMATLÍK

Poznámka redakcie: Príští číslo Amatérské scény prinese zprávy o ďalších predstaveniach celoslovenské prehliadky a jiných festivalech v českých zemích.

Anna Šachová 21 let, 67
skupinová vedoucí, Modřany
Nemůžu. Vypadla jsem z kolektivu, do kterého se těžko vrátím. A potom — učím a mám manžela.

Bohumil Kadlec, 23 let, 68
nástrojař, Modřany

Protože mě to baví a nemám nic jiného. A nic jiného mít nemůžu, protože mám divadlo rád. Hraju proto, že chci zlikvidovat rejžu, aby byl jednou v Modřanech klid. Něco podobného jako Šlitr se Suchým.

Jan Erk, 21 let, 69
úkolář, Modřany

Protože se mi to líbí. Někoho baví jezdit na koni a mě hrát divadlo. Je to rozhodně lepší než se někde flákat.

Jan Kolář, 18 let, 70
závozník, Modřany

Nechci. Je málo času. Jsem závozník a vracím se každý den domů až večer.

Zdeněk Dittrich, 18 let, 71
elektrikář, Modřany

Dělám osvětlovače. Hráť ne, ale elektrika — to mě baví.

NOVÉ MATERIÁLY, TECHNIKY A TECHNOLOGIE VE SCÉNOGRAFII

Dnes probereme strojní zařízení běžného kukátkového divadelního prostoru střední velikosti, jakým disponuje řada amatérských souborů.

Základní díly zařízení:

Portál, osvětlovací most, osvětlovací lávky, provaziště s tahy a nakládací lávkou, propady, točna a vozy, protipožární opony. Portál je rám jevištního obrazu a tvoří tzv. zrcadlo scény. Strojní portál — v divadlech běžně nazývaný kontraportál — je složen ze dvou portálových věží a mostu. V menších divadlech to bývá zpravidla pevně spojená konstrukce. U větších formátů jeviště používají se posuvné věže, případně i spouštěcí most, takže je možno měnit velikost zrcadla. Konstrukce věží je zpravidla z kovových úhelníků na vnější straně oplechována a opatřena neutrálním nátěrem nebo látkovým potahem, případně nasemišována. Uchytení a posun věží je buď na zemi na kolech a vedením v podlaže, nebo jsou zavěšeny na konstrukci mostu. Posun se provádí podle velikostí, buď pouhým odtlačením, nebo klikou a převodem pro každou věž samostatně. Uvnitř nebo na zadní straně věže je zabudována nosná trubka pro uchytení ramen osvětlovacích těles. Uvnitř věže je umístěno na jednom nebo několika podlažích stanoviště inspicienta, případně požární hlídky. Součástí portálu je hlavní opona, která je umístěna před ním. Ve většině

případech jde o oponu rozhrnovací, umístěnou na pevné dráze, nebo na tahu.

Osvětlovací most se montuje po celé šířce jeviště a je zachycen tahy na konstrukci provaziště, případně zakotven v bočních zdech. Na spodku mostu je upevněn vrchní díl portálu, takže je jím vytvořen žlab, do kterého je zabudována vrchní rampa. U mostu s měnitelnou výškou bývá pohyblivá pouze střední část mezi portálovými věžemi. Na zábradlí mostu jsou upevněny klouby pro osvětlovací tělesa.

Osvětlovací lávky boční, případně i zadní se montují asi do výše mostu tak, aby pod nimi zůstal dostatečný prostor pro odkládání dekorací.

Nakládací lávka pro obsluhu a vyvažování tahů se montuje v podchodné výšce pod konstrukci provaziště.

Výšku, rozměry i nosnost lávek i mostu určuje norma ČSN 735250.

Přístup na most i lávky je buď schodištěm, nebo převážně žebříky, které jsou od podchodné výšky 210 cm opatřeny ochrannými koši.

Podlahy jsou buď dřevěné, nebo v nových provozech z kovových samonosných roštů, pokrytých plechem a gumovým kobercem pro tlumení hluku.

Provaziště je zařízení, jehož hlavním účelem je umožnit rychlou výměnu dekorací, které jsou tak uskladněny v prostoru nad jevištěm. Ideální výška provaziště by měla být taková, aby pojmula nejvyšší možný kus dekorace tak, aby úplně zmizel ze zorného pole diváka. Je výhodné, pokud to prostory dovolují, vy-

Bohumil Chvojka, 21 let, 72
soustružník, Modřany

Protože mě to baví. Zajímá mě technika a kde jinde bych ji měl dělat? Doma pro sebe?

Ařka Sommerová, 19 let, 73
učitelka z Havlíčkova Brodu

Plně se věnuje jak novým formám (v big-beatové skupině Panorama ZK ČSD), tak tradičnímu divadlu (ve studiu Osvětového domu). Na naši otázku řekla docela stručně: protože nás to baví a protože chceme, aby se ve městě — beztak na kulturní akce chudě — něco dělalo.

A je vidět, že je (dotázaná jaksi samovolně mluví pořád o celé osmičlenné skupině!) to baví opravdu moc! S radostí hovoří o tom, jak loni začínali, jak zkoušejí v každé volné chvíli, pokud nehledají nové texty, které ostatně pracně shánějí a kde jako hlavní pramen mají rádio a magnetofon, jak vítají každou odbornou pomoc a jak se těší na svá přeletná (a zatím úspěšná) vystoupení.

A jak jde dohromady s touto činností plně prožívanou i dobré tradiční amatérské divadlo? Celovečerní divadlo si oblíbila (asi po mamince — velmi dobré amatérské herečce) už v raném studentském věku a vítá každou novou roli s velkým nadšením. Co však ještě zajímavého: ačkoliv

Ařka ve zpěvu hledá stále další cesty, přece má celovečerní divadlo ráda víc a říká a něm — zřejmě ne zcela ještě vytríbeným názorem, ale podle svého optimního cítění: vím, že divadlo půjde dál — a ten náš dnešní big-beat překoná svou trvalou opodstatněností.

J. V.

Ivana Vaňková a Eva Houdová, 74
17 let — Vrchlabí

Líbí se nám v kolektivu lidí, kteří si rozumějí, mají společné zájmy a vzájemně se respektují. Obě pracujeme ve Studiu mladých J. Červeného. Iměno jsme si dali po starém ochotníkově, který nás až do své smrti uměl dobře vést k jevištní práci. Věnujeme se především malým formám, baví nás bavit lidi. Obtíže máme také. Škola, závod i ČSM chtějí, abychom vystupovali, ale když je třeba uvolnit někoho ze směny, už to nebývá jednoduché. Vůbec nám na dospělých vadí jejich neupřímnost, snaha jen poučovat a uvádět příklady z jejich mládí a uplatňovat staré zkušenosti. Vážíme si otevřeného kamarádství v kolektivu více než „splývání duší ve dvou“. Precizní přípravu při zkouškách neděláme vždycky. Někdy se domlouváme těsně před výstupem. Ale často také zkoušíme a opakujeme některé scénky z Repertoáru malé scény, protože se nám líbí.

71

budovat provazistiše i za předpokladu omezeného a složitějšího používání. Základní částí provazistiše je nosný rošt, na který je namontována soustava kladek pro tahy, případně horizonty a opony. Současně bývá této konstrukce využito k zavěšení ostatního zařízení, jako lávek a mostů. U malých jevišť je možno nahradit rošt samostatnými nosníky nebo trámy, na kterých jsou podvěšeny kladky. Bývá to zpravidla u rumpálových tahů.

Pohyblivým mechanismem jsou různé typy tahů:

- ahy vyvážené jednoduché nebo dvojité ruční,
- ahy rumpálové ruční,
- ahy motorové,
- ahy bodové.

Ocelové trubky tahů jsou zavěšeny na třech až šesti ocelových lanech podle délky. Lana jsou vedena přes jednotlivé kladky na roštu ke společné vícedrážkové kladce a sorce, na které je zavěšeno závaží. Váha závaží je měnitelná a vyvažuje vlastní mechanismus i zavěšenou dekoraci. Ovládání se provádí kopným lanem vedeným přes vícedrážkovou kladku a druhou kladku u podlahy jeviště. Konce lana jsou zachyceny na obou stranách závaží. Jednoduchý tah se používá tam, kde je volný prostor pro závaží po celé výšce tahu. Dvojitý tah nutno použít tam, kde je stěna přerušena dveřmi, ochozy nebo jiným zařízením, takže závaží nemůže až na úroveň jeviště.

Rumpálové tahy jsou provedeny stejně, ale místo vyvažovacího mechanismu je silnější ocelové lanko, které se navíjí na buben rumpálu.

Motorové tahy jsou zařízení stejně, ale jednotlivá lanka se navíjejí přímo na buben elektromotoru, který má regulovatelnou rychlost. Motory jsou umístěny zpravidla na roštu provazistiše a jsou ovládány ze společného stanoviště.

Bodové tahy jsou motorové tahy o jednom lanu. Montují se ve větších provozech, a to tak, že je možno jednotlivé hnači jednotky přesouvat po roštu provazistiše na kterémkoliv místě nad jevištěm.

Rozměry a zatížení tahů určuje oborová norma ON 918020.

Pro vertikální členění jevištního prostoru používají se propady. Montují se jako samostatné jednotky pro jednu nebo více osob, nebo se používá systému propadových stolů rozdělených po celé ploše jeviště. Propady pro jednu osobu se montují velmi málo, protože jejich využití je nedostatečné (jejich možnost změny úrovně oproti podlaze jeviště je malá a jen ve směru dolů). U nových propadových jednotek využívá se možnosti pohybu stolu nad i pod úroveň jeviště. Plošné rozdělení upravuje se tak, že jsou stoly za sebou po celé šířce jeviště, přičemž zadního propadu se obvykle využívá jako kulového výtahu. Výhodnější je rozdělení na menší propadové stoly normalizovaných rozměrů rovnoměrně rozdělených po hrací ploše. Různým zvedacím systémem je možno stoly i naklánět, takže je možno vytvořit šikmu a při použití doplňkových stavebnicových jednotek jako praktikáblů a schodů docílíme značného výškového rozdílu nad i pod základní úroveň podlahy a tím bohatého členění hracího prostoru. Vzhledem k tomu, že tyto změny je možno provádět i během představení, dává nám takovéto zařízení možnost značné variability scény.

Jako pohonu propadů používá se:

- soustavy lan a pohon motorem nebo ručně klikou (většinou u osobních propadů),
- systému šroubových vřeten nebo hřebců,
- systému hydraulických válců,
- nůžkového systému s pohonem elektromotorickým nebo hydraulickým.

Ovládání se provádí z několika stanovišť se vzájemnou kontrolou, aby se zabránilo úrazům. Dovolena zatížení a maxi-

mální rychlosti zdvihu stanoví opět norma ČSN 735250.

Mnohem častěji používaným prvkem na jevišti je točna. Její použitelnost je mnohostranná. Průměr disku má být vždy větší, než je šířka zrcadla, a jeho okraj se má pohybovat v těsné blízkosti portálu. Používá se buď točny pevně zabudované v podlaze jeviště, nebo točny skládací stavené na podlahu pouze při některých inscenacích. Na větších prostorech je možno použít točny kasetové, která se přisune na hrací plochu z vedlejšího jeviště, což ovšem předpokládá možnost pohybu základní podlahy jeviště. Ve velkých divadlech používá se válcové točny se zabudovanými propady. Pohon malých a skládacích točen bývá zpravidla ruční, buď tak, že točnou otáčí technický personál přímo, nebo tahem pomocí lan. U větších a zabudovaných točen montují se vždy motorické pohony.

Prostorově náročnější a méně používané

jsou jevištní vozy. Jsou to buď vozy velikosti hrací plochy, které střídavě najíždějí z bočního nebo zadního jeviště s různou dekorací, nebo vozy ve formě nízkých praktikáblů na pevných nebo rejdovacích kolech, na kterých lze přisunout část dekorace, případně herce. Zatížení i rychlost pohybu vozů je opět určena normou.

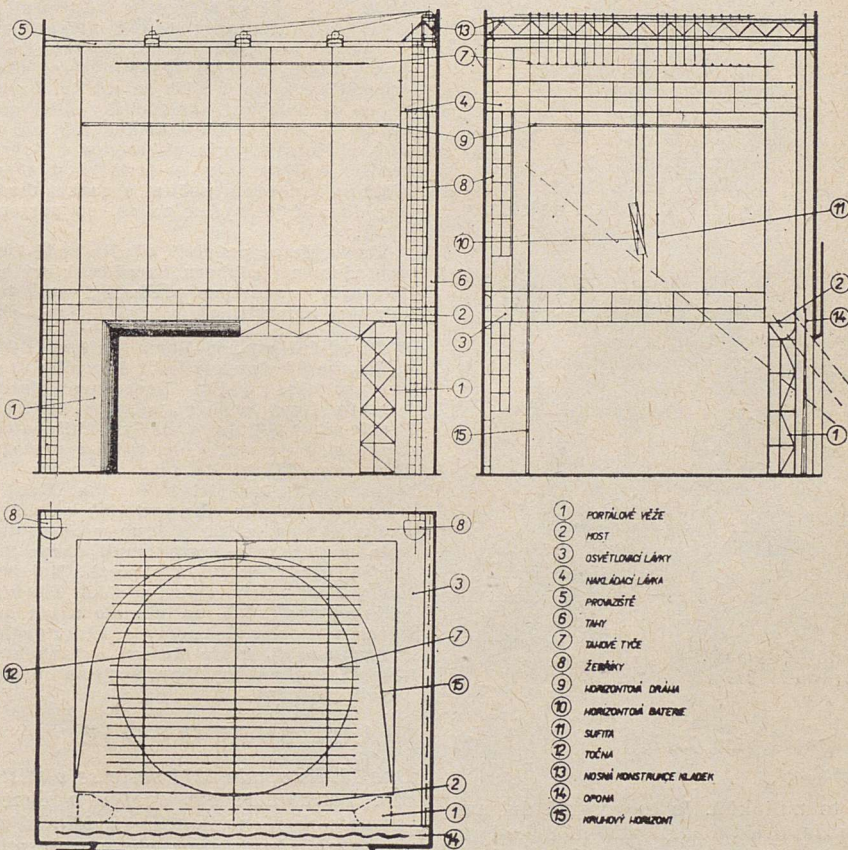
Protipožární opony montují se jednak mezi jeviště a hlediště, ale také i mezi jeviště a pomocná boční nebo zadní jeviště, případně odkládací prostory.

Většina těchto opon je konstruována současně jako akustická opona, aby se zabránilo přenášení hluku při přípravě scény během hry na bočních jevištích.

Použití protipožární tzv. železné opony určuje norma a je závislé na velikosti hrací plochy — počtu tahů a počtu sedadel v hledišti.

PAVEL HORA

Schéma strojního zařízení jeviště.

O P R A V A. V repertoárním sborníku Humorem a satirou, který vydalo v roce 1963 nakladatelství Orbis, došlo k dvěma chybám v jménech autorů. U scénky Před manželstvím, kterou napsal Mihály Gero, byl omylem uveden jako autor Tibor Róna. U scénky Schematická schůze bylo autorovo jméno zkomoleno, místo Emőd Erdődi má být správně uvedeno Emőd Erdélyi. Žádáme čtenáře této knížky, dnes už rozebrané, aby si tyto chyby laskavě opravili. Upozornila nás na ně agentura zastupující zájmy maďarských spisovatelů a rádi bychom toto nedopatření napravili alespoň touto cestou.

Nakladatelství ORBIS

• Dilia vydala sborník Z Repertoáru malé scény 1963 pro ty, na které se nedostalo některé z čísel časopisu Repertoár malé scény. Povídky a scénky čes-

kých a slovenských autorů, které jsme otiskli v loňském ročníku RMS, se tak stanou dramaturgickou pomůckou amatérských souborů malých forem.

• „Podivuhodný kouzelník“ byl název scénického pásma z Nezvalových veršů, s nímž koncem května několikrát v Litvínově úspěšně vystoupilo Studio mladých při dramatickém souboru ZK Chemických závodů. Vedoucím studia a režisérem pásma je mladý herec mosteckého Divadla pracujících Jaromír Roštinský, který současně vede i druhou, velmi početnou dětskou skupinu. Třetí skupinu studia tvoří pod vedením člena dramatického souboru Petra Langra žáci a žačky z učiliště Chemických závodů. Věnují se malým jevištním formám. Všechny tři skupiny jsou dobrou línou nových členů pro základní soubor. -var-

Mám to rád, protože se v tom vyžiju. Mám rád malé scény, protože jsou aktuální, jinak to nejsou malé scény. Diváci si zvykli na dodávku kultury v dokonalejší formě, než jim je schopno dát dnešní klasické ochotnické divadlo, protože umělecká úroveň amatérského divadla nemůže být na takové výši jako profesionální, takže amatérské divadlo musí poutat svým neopakovatelným obsahem. Nenauceným, konvencí ani literárním ani divadelní nezátíženým obsahem. Zkrátka, jak to nemůže vidět nikdo jiný než my. Aby tento obsah mluvil k současné situaci.

Hana Maciušková, 18 let,
Olomouc

Proč to děláš? Že mě to baví. Co ti to přináší? Prosim vás napište tam něco za mě. Myslíš, že z tvé práce má něco i někdo jiný?

Kdo by z toho něco měl mít? Ježíšmarjá, to tam nepište, to si řeknou, že jsem uvalená husa. Já na to teď nemůžu myslet. Já na řeči nejsem.

Jindra Cibulec, 27 let,
Hranice

Je to můj kůň. Je to pro mě duševní osvěžení a já dál nevím. Pokud to půjde, tak bych nadále hrál, ale jinak chci dělat všechno od divadla.

Naše časopisy Amatérská scéna a Repertoár malé scény si můžete ka pravidelnému odběru objednat na adrese naší redakce: Vinohradská 3, Praha 1.

SLOUPEK PRO DVA

Jiří Sýkora a Ivan Kraus se představili začátkem léta v závodním klubu v pražské Nekázance vlastním pořadem TEXT-BEAT, na kterém režijně spolupracoval M. Janeček. Textbeat z materiálů známých i neznámých má spád — divák se baví. Na scéně se s tmou a světlem střídají texty přímo mířené i alegorické. Z jeviště neslyšíte lacinou legraci, oba herci-autoři se snaží vysvětlit si skutečnost po svém, a daří se jim to. Proto je to představení společensky dost závažné — to znamená diskusní a navíc vtipné. Toto divadlo pokračuje v dobré tradici malých scén — totiž říkat z jeviště svůj názor a počítat s reakcí diváků; donutit je myslet na to, co poslouchají.

Škoda, že se podobná chvála nedá říci o představení souboru Paradox, který se s novým programem představil na Václavském náměstí. -sk-

• Divadelní soubor Domu kultury ROH v Horním Slavkově zařadil do svého dramaturgického plánu Karvašovu Jizvu, protože členy souboru zaujaly kritické i polemické články v našich kulturních časopisech i v ústředním tisku a protože jsme přesvědčeni, že tato hra má stále ještě mnoho co říci k dnešku. Uvedli jsme hru na několika jevištích sokolovského okresu, zvítězili jsme v okresním kole soutěže a reprezentovali okres na krajské přehlídce v Klatovech. Nejvíce nás potěšily živé reakce diváků. Přicházeli bezprostředně po představeních za herci a dlouho do noci se diskutovalo o problémech, které Karvaš ve své hře přináší. Proto si myslíme, že jsme neprocali zbytečně. H.

80 LET SVATOBOJE

Dne 12. listopadu 1871 sešlo se v místním potravinářském spolku v Brně-Husovicích 13 nadšenců, 13 dělníků a drobných živnostníků, aby porokovali „o novém směru v životě našeho národa“ a rozhodlo se, že přikročí k založení spolku „Občanská beseda Svatoboj“ s ústředním heslem: „Vzdělání je naše spasení.“ Usnesení těchto třinácti vlastenců rychle následovaly první akce: výlety do blízkého okolí se zpěvem přes poněmčené Brno, přednášky, závažné večírky a vystoupení pěveckého sboru. Nemaou roli sehrála spolková knihovna a čítárna. S velkým přílivem členů vznikly i rozpory pro náboženské názory některých členů. Na bouřlivé valné hromadě r. 1878 bylo však jasně rozhodnuto, že Svatoboj bude spolkem národním a pokrokovým. Stalo se tak zásluhou Pankráce Krkošky, který se stal za krátkou dobu duší spolku. Pankrác Krkoška, později spoluzakladatel a první redaktor brněnské Rovnosti, byl tou silou a postavou, pod jejímž vedením rozvinula Rovnost vynikající boj o sjednocení sociální demokracie, zmítané rozporem mezi radikály a umírněnými. Rok poté založil Pankrác Krkoška při Svatoboji kroužek omla-

diny, který „připravoval, školil a učil pro pořádání samostatných divadelních představení“ — jak je psáno v zápise r. 1883 při volbě pětičlenného divadelního výboru a kroužku. Po volbě nastala příprava na první divadelní sezónu 1883—84. Letos skončila ta osmdesátá. Před 80 lety se tedy při Občanské besedě Svatoboj zrodilo divadlo, které vyhlásilo boj za sociální a národní práva Čechů v poněmčeném Brně, boj proti útlaku v tomto průmyslovém předměstí Vídně. Již před vznikem Svatoboje hrály v Brně příležitostně a velmi krátce různé české kočující společnosti. Tehdy ovšem německé policejní ředitelství často nepovolilo vstup do města společnosti a odůvodňovalo to slovy: „V Brně není třeba českého divadla a národovců a těch, kteří si je přejí, je velmi málo.“ Při dělnických spolcích v Brně vznikaly „ochotnické družiny“, ale také zanikaly, jen Svatoboj si udržel nejen jméno do dnešního dne, ale odehrál všech 80 sezón od svého založení. — Letos v květnu byla otevřena výstava archivních, cenných a pečlivě opatrovaných dokladů v divadle Svatoboj a uspořádán Slavnostní večer v kruhu nejstarších průkopníků za účasti odboru MěNV, ROH a jiných veřejných složek. Zasloužilým členům byly předány čestná uznání a knihy.

Frant. Jaša

amatérská scéna

ročník I [Ochotnické divadlo, ročník X], číslo 8, srpen 1984

Vydává ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46 — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Jaroslav Vedral, Pavel Bošek — Redakční kruh: Jaroslav Černý, Věra Dlouhá, Jiří Flíček, Pavel Hora, dr. Miloslav Jurák, Vladimír Justl, dr. Zdeněk Kokta, Olga Lichardová, Vladimír Semrád, Miloš Smetana, Jaroslav Šindelář, Josef Šrámek, Jiří Valenta, Jan Votruba, Leonard Walletzký — Grafická úprava: Miloslav Fulín — Adresa redakce: Praha 1, Vinohradská 3; tel. 221054 — Tiskne Knihotisk, národní podnik, provozovna 2, Praha 2, Slezská ulice 13 — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel; objednávky do zahraničí vyřizuje PNS, ústřední expedice tisku, oddělení vývoz tisku, Praha 1, Jindřišská 14 — Vychází jednou měsíčně, cena jednotlivého výtisku 3 Kčs — Toto číslo mělo redakční uzávěrku koncem června 1984.

F-09*42830

© Nakladatelství Orbis, n. p., 1984

KAPITOLY O DIVADELNÍ FOTOGRAFII 8.

O technických problémech jevištního snímání

Po řadě kapitol, kdy jsme mluvili o myšlenkové a obsahové náplni práce divadelního fotografa, měli bychom se také zamyslet nad prvky technickými. Je jich v divadelní fotografii mnoho, možná více než v mnoha jiných fotografických oborech, ale přesto je musí divadelní fotograf zvládnout levou rukou. První a hlavní je schopnost rozumět divadlu!

Na jevišti jsme v království umělého osvětlení, které má zcela zvláštní zákony a předpoklady. Má mnoho funkcí (nejen svítit na něco), a protože je nutné potřebujeme ke své práci, musíme se s ním dokonale seznámit. Jak jsme si již dříve řekli, vyloučíme fotografování pomocí blesku, protože přídavným světlem, které není součástí režisérova záměru, narušíme tvář inscenace. Osvětlení na jevišti bývá někdy velmi intenzivní, častěji však sporé, ba téměř vůbec žádné. Jsme však divadelní fotografové, a proto se musíme s tímto nedostatkem vypořádat jako odborníci. Především pracujeme velmi světelným objektivem. Je jich na našem trhu dostatek a kdo s láskou přilne k divadelní fotografii, jistě si na některý našetří. Horší je to s citlivým materiálem. Jsme dnes proti svým západním kolegům značně pozadu, protože v citlivosti našeho Rapidu mají již filmy barevné a o citlivosti černobílých materiálů vůbec mluvit nebudeme. Vážme si aspoň toho, co máme: Rapid je výborný materiál a při správném vyvolání dosáhne překvapivých výsledků. Problémem vyvolání negativu je ovšem potřeba dosáhnout vyrovnání světelných kontrastů. Na rozdíl od filmu či televize, kde je světelná hladina celého hracího prostoru vyrovnána, svítí se na jevišti převážně na herce a scénografická složka zůstává většinou přitlumena. Tu velmi záleží — při větších záběrech — na vtípu fotografa, aby dovedl najít expoziční průměr mezi světlem na herci a světlem na dekoraci a dostal vyrovnaný snímek. Přizpůsobivost lidského oka je překvapivě pružná proti výsledku, který se nám objeví na negativu. Při vyvolávání pak musíme bedlivě střežit spíše vyrovnání nedovoláním — než zkazit převoláním negativ! Přetahováním vyvolávací doby u jevištních snímků „nevyrýžujeme“ z filmu i to poslední, nýbrž zvýšíme kontrast natolik, že nám na žádném papíře nevypadne dobrý snímek.

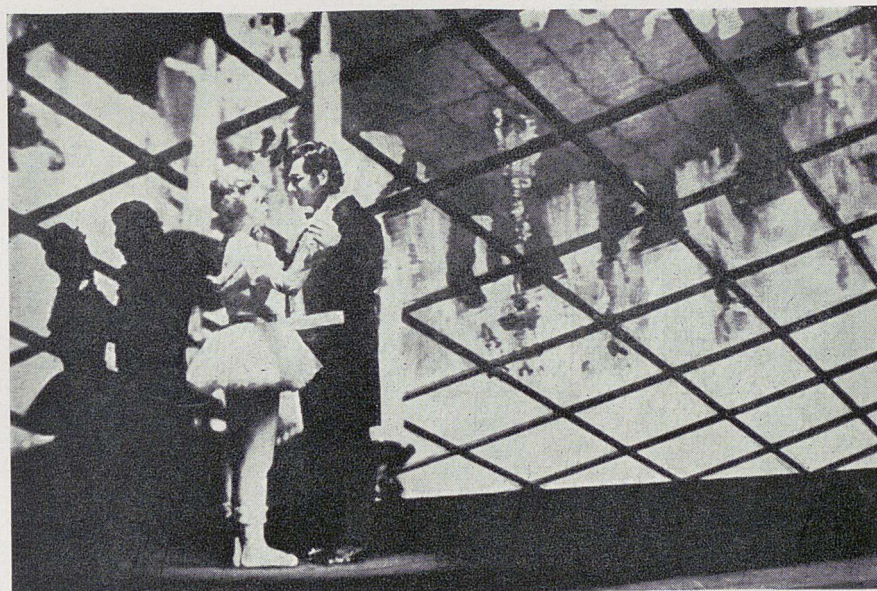
Ve scénografickém arzenálu našich výtvarníků se stále častěji objevuje projekce jako složka jevištního dekoru. Intenzita projekčních aparátů je často velmi malá a fotograf pak nemá možnost projekci zachytit. Pomáháme si pak (bři zastavené scéně, nejde-li to jinak) dvojí expozicí: exponujeme nejdříve delší dobu jen projekci a v daný okamžik necháme rozsvítit celou scénou, kterou exponujeme odhadnutou kratší expozicí.

Jedním z dalších problémů je ostření. Kdo je zvyklý z práce v plenéru na clony 11 a 16, je najednou nucen pracovat téměř nebo úplně bez clonění. Je to veliký rozdíl, utáhneme-li objektiv a „máme to ostré od metru do nekonečna“ — anebo když nám hloubka ostrosti téměř zmizí a naše ostření musí být opravdu přesné. Zvláště při použití delších ohnisek, kdy z neostrosti děláme přímo

1

2

3

složku snímku, musíme ostřit naprosto precizně. Snímat takto například balet — to je už opravdu vzhledem k námaze oka velký psychický a fyzický výkon. Délkou ohniska si pak zajišťujeme ostrost celého prostoru nebo jen malého výseku, který chceme snímat. Zde již nám opět pomáhá předběžný pracovní rozvrh.

Příloha: Snímky č. 1 a 2 jsou z Laterny magikv — kombinace živého herce

s projekcí. Oba negativy vyvolány velmi vyrovnaně. — Snímek č. 3 je z opery Dalibor v ND Praha. Hlavní světlo je proti hledišti svítící rampa. (Co by z této nálady zbylo, kdybychom fotografovali bleskem!) — Snímek č. 4 (na zadní straně obálky) — Jan Werich v Husarech — velmi vyrovnané při vyvolávání, osoby byly silně přesvětleny.

Dr. Jaromír Svoboda

